

TÚZTÁNC

írta: Lévai - Kiss Attila

ELŐSZÓ

A januári köd rátelepedett a temetőre. A telihold fénye kísérteties ragyogást kölcsönzött a sűrű tejfölszerű fátyolnak, mely kegyelettel takarta be a sírhantokat, a temetődombot és az alant elterülő kaszálót. Csak a fejfák látszottak ki belőle, úgy, mint hullámozó tengerből az ég felé meredő merev segélykérő karok. Némelyek magasabban mások alacsonyabban, de egyformán reménytelenül nyúltak ki a gomoly alól, attól függően, hogy az alantuk örök nyugalomra tért lélek mennyire volt tehetős vagy szegény hivalkodó vagy szerény elhantolt porhüvelyében.

A köd és könnyei fátyola homályosra mosták a nevet egy kőrisből faragott fejfán, noha a véset maga igen friss volt. Frissebb, mint ahogy a sírnál derékig a ködben térdeplő asszony el tudta volna viselni. A név a fejfán, mely szerelmük hajdanán s az Úr akaratából röpké de boldog házasságuk alatt a világot jelentette számára most egy volt azoké közül, akik a megdicsőült öregkort megélve vagy a szerencsétlen balsors végett idő előtt jobb létre szenderültek.

Göbölös Gyula fiatalember volt még, amikor elhagyta a halandó létet. Tiszta szívű, őszinte, dolgos parasztember volt. Rendkívül fegyelmezett s emellett rendkívül jókedélyű. Kerülte a dévajkodást, mégis mindig tetőpontjára szökkent a hangulat, ha a csárdába belépett. Ha a cigányok rázendítettek valamelyik kedvenc nótájára, nem fosztotta meg lelkes hallgatóságát öblös baritonjától. Úgy énekelt mintha csak Tamássy József kelt volna fel sírjából. Haj, de sokszor zengett Csóka csárda a "Vörös bort ittam az este" vidám dallamától. Noha egész életében nem ivott többet egy pohár bornál. Szerették a muzsikusok, ha egyszer dalra fakadt szünet nélkül húzták alá. Őt hat nótát is eljátszottak egyvégtiben mire lezárták a csokrot pric-prac-pruccal. De sokszor dalolta el őneki az "ahogy én szeretlek, nem szeret úgy senkit" mikor még csak jegyben jártak. Barátnéi megigézetten hallgatták s bámulták. Mert sármos volt a végtelenségig. Az a fajta kinek utána fordul a fehérség legyen főként a leggyorsabb vagy pártában. Mégsem volt hűtlen soha egy percig sem. Nagyvonalú és segítőkész volt. Ha egy szerencsétlen falubéli megszorult a rossz terméstől sújtva mindig adott kölcsön lisztet, gabonát, takarmányt és sosem kérte kamatostól. Megtehetette. Szorgalmának, hozzáértésének és szerencséjének köszönhetően mindig kihozta a legtöbbet földjeiből, noha nem több mint negyven hektáron gazdálkodott.

A 19. század utolsó nyara bő termést hozott Göbölös Gyulának. Örömeinek harsány hangot is adott, ahogy a learatott búzaföldről hazafelé tartott két ló húzta kocsiján. Sosem a bakon foglalt helyet, ahogy többi gazda. Jobban szeretett hátul ülni az embereivel. Rendre rázendített egyik legkedvesebb nótájára, s napszámosai vele énekeltek. Még a legvisszahúzódtabb leg hamiskásabb hangú ember is dalra fakadt ilyenkor. Nem zabolázhatta fékevesztett belső indíttatását, hogy osztozzon a gazda vidámságában, s emígyen hangot adjon a jól elvégzett munka örömeinek. Közben kézzel a borostömlő. Göbölös Gyula mélyen megvetette a munka közbeni ivászatot és a napszámos, akiknek napi járandóságán sosem fukarkodott ezt a nézetét a legnagyobb tiszteletben tartották. De ahogy nem fősvénykedett az anyagiak

terén, úgy nem sajnálta tőlük a megérdemelt itókát sem a nap végén. Noha Ő maga nem élt a szőlőtő nedvével, nem sajnálta a legjobb borát. Saját kezűleg töltötte tele a nagy csikóbőrös kulacsot, mely most körbejárt a víg aratók közt. Nótával, borral felvértezve harsány jókedvvel zötyköltek ki a szántóról a mindig gondosan ledöngölt keményre szikkadt földút felé, mikor a kerék nagyot reccsent, és az egyenes oldalú kocsi megdőlt. Hárman is leborultak a padról, köztük Gőbölös, a gazda. A legényeknek torkára fagyott menten a nóta, no nem is az ijedtségtől, hanem inkább a nagy hirtelenségtől. Nem is olyan fából faragták a dolgos baranyai legényeket, hogy egy keréktöréssel ijedezzenek, vagy egy földre huppanástól nyöszörögjenek. Amilyen hirtelen lebecskáztak, olyan hirtelenséggel szökkentek talpra. Kivéve Gőbölöst. Ő nem moccan. A leesettek és a még kocsin ülők mind mellette termettek, hogy felsegítsék, mert bizonyára beverte a fejét. Ketten próbáltak megemelni a hónalja alatt, mikor észrevették, hogy az inge hónaljban vérrel áztatott. Leszakították róla az inget, amit a nagy hőség ellenére sem gombolt ki soha. Ekkor vették észre a két bordája közül kiálló hegyes búzatövet. Napszámos lévén egyikük sem volt tanult ember, de józan paraszti eszük azonnali segítségért kiáltott. Nem bajlódtak azzal, hogy felmérjék milyen kár keletkezett a kocsiban vagy hogy lehet-e még egyáltalán vontatni. Kifogták a két lovat az rúd mellől, egyik hátára ráfektették az egyre jobban vérző gazdát, mögé felsegítették a legalacsonyabb, legvékonyabb legényt. Másik kettő felpattant a másik lóra, s amilyen nagy tempóban a rövid lábú, igavonásra használt huculoktól csak tellett nekivágtattak a göröngyös talajon az út felé. Társaik még mindig megrökönyödve nézték, ahogy a két egymásba gomolyodó porfelhő eliramodik a falu irányába.

A falu doktora Hajdú János épp a pipázás fennkölt művészetének kívánt bemutatni égő áldozatot szerény de takaros házának tornácán. Felesége az imént öntötte fel a kövezetet a seprés után, hogy ne szálljon úgy a por a száraz nyári levegőben. Zavartalan nyugalommal egy sebész akkurátusságával tömte tajtékpipáját. Nem akármilyen pipa volt ez. Köszönőviszonyban sem állt a helyi emberek agyag vagy csutakpipájával. Nem lehetett hozzájutni a pécsi vásár ritkasági vagy a pipakészítő mesterek míves gyártmányai közt. Ezt a pipát két keze munkája hívta életre, elszántsága lehelt belé lelket s a hosszú évek becses használata ajándékozott neki patinát, melyek alatt egykor hófehér színe aranybarnává avanszált.

A tajtékpipa - akárcsak a mondókából ismert "ibafai fapipa" - színmagyar találmány. Anyagát tekintve magnézium-szilikát - nép nyelven tajtékkő. Egy olyan könnyű ásvány, amely nem süllyed el a vízben, ebből fakadóan a megformálása is igen könnyű. A legenda szerint a XVIII. században készített először ilyen pipát egy Esterházy birtokon élő ügyeskező ezermester - . szakmáját tekintve suszter. A herceg egyik birtokára látogatása alkalmával adott a suszternek egy tajtékkő darabot, hogy ugyan faragjon neki sakkfigurákat belőle. A suszter-ezermester tisztelettel eleget tett a kérésnek. A sakkfigurák mindegyike mestermű lett. A tajtékkőből marad egy darab, és mivel a suszter maga is nagy pipás volt mi mást készített volna belőle, mint pipafejet. A darab olyan gyönyörű lett, hogy vetekedett a sakkfigurákkal, melyeknek csodájára jártak a herceg úri körében. Rendkívül alázatos ember lévén a suszter úgy vélte, egy ilyen mesteri és nemes darab méltatlan szerény személyéhez, finom úri

kézbe való. Ezért a hercegnek ajándékozta., A herceg elbűszkélkedett vele az udvarban és a nemesi körökben, azóta a tajtékpipa igen népszerű és igen drága úri eszköze a nép hóbortnak.

Hajdú doktor természetesen nem ismerte ezt a legendát, és valószínűleg nem is engedhetett volna meg magának egy ilyen mives pipát. Mivel azonban éppoly szenvedélyes ásványgyűjtő volt, mint amilyen szenvedéllyel űzte a pipázást és kézügyesség terén nagy talentumban bővelkedett olyan pipából szívhatta az olcsó dohányt, amelyet csak úri körökben látni. Bár tanult ember volt, műveltségével sosem kérkedett, való igaz, erre nem is nagyon lett volna lehetősége, a kocsmákban összegyűlő bő termésről, jó vásárról, szárazságról vagy jégverésről beszélgető férfiak társaságában. Távol állt tőle, hogy lenézze a vidék lakosságát, de megdönthetetlen volt abban a nézetében, hogy a pipa nem a parasztember kezébe való. Mert a pipának lelke van. Ennél fogva nem lehet csak úgy tessék-lássék módjára, ebédidőben a szalmabála árnyékában, amúgy izzadtan és földtől piszkosan nekiállni azt pöfékelni. A pipázásnak a módját meg kell adni. A pipázás csínját-bínját el kell sajátítani, és ezt a tevékenységet Hajdú János legalább olyan komolysággal és hozzáértéssel művelte, mint az orvoslást.

Elégedetten állapította meg, hogy pipája jól szelel, és már sercentette volna a hosszúszerű gyufát, hogy a nagy gonddal a pipába tömött dohányt lánggra keltse, mikor hangos lódobogásra lett figyelmes. Két igáslónak parancsolt megálljt két lovas. Pontosabban négy. Egyik hátán ketten ültek. Ezek gyorsan leugráltak az izzadt állat hátáról, és segítettek leemelni egy a másik ló hátán keresztben fekvő harmadik, látszólag eszméletlen embert. A negyedik ember is leugrott a lováról, és hárman cipelték az eszméletlent a kerten át tornác felé.

- Jöjjön gyorsan a doktor úr! Segítsen! - kiabálta zihálva az egyik.

Hajdú doktor gyorsan, de azért kellő óvatossággal letette a pipáját az ablak párkányára, a muskátli mellé. És hozzájuk sietett.

- Fektessek gyorsan le. - utasította a legényeket.

- Hát mi történt?

Azok egymás szavába vágva töviről hegyire elmondták, hogy mi történt a szegény Gőbölös Gyulával. A doktor megvizsgálta magatehetetlenül fekvő embert. Nyaki éréhez érintette ujjait, majd az orrához nyomta a fülét, hogy meghallgassa lélegzik-e, végül elővette a zsebóráját, kinyitotta és az eszméletlen orrához tette az üveges belsejű hátlapot, hogy bepárasodik-e a légzéstől. Legrosszabb feltételezése beigazolódott. Mindent megtett volna, ami tőle és az orvoslásban való jártasságától telik, de a halottakat Ő sem tudta feltámasztani. Mélyet sóhajtott és így szólt.

- Jól ismerem ezt az embert, és Isten lássa lelkemet, a kedvenc pipámat adnám, ha orvoslással segíthetnék rajta. De kendteknek nem orvos kell ide, hanem pap.

Így ért véget az aratás Gőbölös Gyula földjén, és így ért véget Gőbölös Gyula élete 1899 nyarán. Gőbölös Gyuláé, a dolgos, jó kedélyű becsületes paraszté. Gőbölös Gyuláé, a majdnem szeretett öleléssel hazavárt férjjé, a majdnem apáé. Mert a felesége, akit ily méltatlan módon volt kénytelen magára hagyni, viselős volt. Gömbölyödő hasán már jóócskán mutatkozott egy új élet sarjadása.

Gőbölös Mária igen szemrevaló fiatalasszonynak számított faluszerte. Sudár teremtés mesterien ívelő derékkal, hetyke feszes mellekkel. A férfiak, akik előtt elhalad bávatag merengésben időztek el azon, hogy tomporának kerek vonulatát alsószoknyáinak esése, vagy az általuk fürkésző szemektől elrejtett feszes farkéletes formája adja. Természetüknél fogva irigykedtek Gőbölösre, kinek nem kellett sejtelmekbe bocsátkoznia e téren. Angyalarcának igazi báját a megtestesült ártatlanság és az acélkemény céltudat fura elegye adta. Egész megjelenése maga volt a vibráló frissesség, az üde tavasz, mely rügyet bont a jókedv hajtásain, ahol csak megjelenik.

Ahogy szeretett férjére rázárult a koporsó fedele, úgy zárta be magát a gyász sötét toronyszobájába ez az egykor nyitott, étellel teli, viruló asszony. A falubéliek sokáig nem is látták, és mikor hetek múltán belépett templom ajtaján nem ismertek rá. A valaha kacéran csillogó szemekből kialudt tűz. Fakó tébolyult szempár meredt a végtelen reménytelenségébe. Vállai megereszkedtek. Hetyke járása, mely után csak úgy libbent a szoknya, bizonytalan csoszogássá vált. A fekete főkötő alól a nemrég még pirospozsgás, mosolygó arc helyett a bánat fehér viaszmaszkja meredt a föld felé. A harmatos, érett eper frissességével és édes zamatával vetekvő csókra termett, buja ajkak halványan, fakón biggyedtek lefelé. Csontsovánnyá fogyott. Az egyetlen idom, amit gömbölydednek lehetett mondani rajta, a hasa, mely továbbra is szépen duzzadt a benne növekvő gyermektől. Egy elhalt, feketére korhadt szőlőtő egyetlen friss rüggyel.

A mély gyász nem csak a testét és lelkét kezdte Gőbölös Máriának, de lassan az ép elméjét is. Úgy érezte csak azért nem bolondult még meg, mert a méhében növekvő gyermeket fel kell nevelnie. Ez a tudat halovány reményt táplált benne. A férje ugyan halott, de benne tovább fog élni e gyermekben. Az ő vére, az ő szerelmük gyümölcse, a szerelemé, amely örökké kitart legyőzve a gyász fájdalmát, az élet ráért csapásait. Élni fog, mert élnie kell. Világra hozza ezt a gyermeket, felneveli, szeretni fogja. Mindez új életcéllal vértette fel az asszonyt. Erőt vett magán. Kényszerítette magát, hogy rendszeresen egyen. Nem hanyagolta a ház körüli munkát, és jó üzleti érzéssel vezette a gazdaságot. Egyedül szervezte földdel kapcsolatos ügyes bajos munkálatokat, toborozta, irányította a napszámosokat. Visszatért belé az élet. Szépsége újra szárba szökken, de lelkének egykori ragyogása sosem tért vissza. Elmúlt, mint eső a hegyen.

Anyjának szépsége és kendőzetlen bája újjászületett a lánygyermekben. A lehunytt szemű angyalban testet öltött a múzsa, mely az Alvó Vénusz vászonra vitelére ihlette Giorgione da Castelfrancot majd négyszáz évvel ezelőtt. Fitos orrocskája, újszülöttekre nem jellemző dús, lágy ívű szemöldöke, finoman csipkézett ajka művészi másolata volt anyjáénak. Egy dolog hiányzott a természet adta örökségéből, az élet. A gyermek holtan feküdt apja sírhantján. Pólyája fehér volt akárcsak a köd, mely gyengéden betakarta.

Da Castelfranco mesterművét Tiziano fejezte be, Göbölös Máriáját a halál. S pontot tett egyben életére is, melynek új célt adhatott volna a gyermek. Cél nélkül a megtört asszony értelmét sem látta tovább az életnek. Elvesztett mindent, ami értékes volt számára. Férjét, akit igaz szívvel szeretett. Gyermekeit, akit már nem tud felnevelni. Most itt fekszik mindkét kincse előtte. A férje a sírban, lánya sírban. Számára sincs már hely az élők között. Az ő helye itt van szerettei mellett. Velük, és nem az emlékekkel, melyeket elhalványít az idő, hogy csak a gyász és a bánat maradjon. Reszkető kézzel elővett egy fiolát köténye zsebéből, és merengve nézte a benne rejlő sűrű bíbor színű folyadékot. Tűztánc. Túl szép szín, túl izgalomba ejtő név ez a halálhoz.

A Tűztánc halálos mérge, csak nagyon kevesen ismerik. Hacsak nem ragadta el őket is a halál. Egy ritka növény, a tűzvirág tövének nedvéből nyerik. A tűzvirág csak itt Baranya déli szegletében az Ormánság dombjai közötti láperdőkben honos. A beszerzése éppen ezért nagyon kockázatos. Csak kevesen merészkednek a süppedős, mérges gázokkal teli mocsaras területekre. Sokan odalettek az értékes, ritka virág keresése közben. Az ő temetőjük a mocsár, de lelkük sosem térhet örök nyugalomra. Kis zöld lángok formájában világítanak éjjelente, felhívva az arra merészkedőket szerencsétlen sorsukra. Erről sokat mesélt neki öreg nagynénje kislány korában. Sosem félt, inkább izgalommal töltötték el a történetek, és ő szerette minél gyakrabban hallgatni. A szülei, különösen apja próbálták tiltani az öregasszonytól. Titokzatosság lengte körül. Fiatal korában is kívülállónak számított. Talán a szokatlan vallási nézetei miatt. Hittársaival, akik magukat nazarénusoknak vagy egyszerűen csak hívőknek nevezték, elvonultan élt egy kommunában. Keresztények voltak ők is, akárcsak a többi környező falvak élő ember, csak ők a protestáns evangéliumi kereszténység egy ultrakonzervatív fundamentalista ágát képviselték. Az országnak ebben a kis szegletében a református kereszténység uralkodott. Reformátusnak kereszteltek minden újszülöttet. A nazarénusok szentírás ellenesnek gondolták a csecsemő keresztelést, csak felnőtteket kereszteltek. Vízzel és szentlélekkel. Hitszabályuk fegyvertelenséget parancsolt hívei számára. Egymás közt csak hittestvéri házasságot kötöttek. Számukra minden gyermek Isten áldása, így minden gyermeket meg kell szülni és fel kell nevelni. Érthető, hogy a családi vagyon szétforgácsolását az egykézéssel védő közösség ellenségesen és kirekesztően viseltetett a nazarénusok családtervezést elítélendő nézeteivel szemben. Bár hitvallásuk szerint minden gyermek Isten ajándéka, Göbölös Mária nénjét elfelejtette megajándékozni, így az akkorra már idős, hitből kiábrándult asszony minden anyai ösztönét unokahúgán élte ki, mint egy szerető titokzatos tündér nagyanyó. Öreg korára a családtól elvonultan élt egy kunyhóban a láperdő mentén. Gyógynövényekből mindenféle főzeteket készített. Sok falubéli asszony és lány járt

titokban hozzá gyermekáldás reményében vagy éppenséggel azért, mert az Úr túl nagy figyelemmel hallgatta meg imáikat. A hitében meghasonlott asszony nem ítélkezett felettük. Főzetei szerelmet fakasztottak, étvágyat fokoztak, puffadást űztek. Sokan boszorkánynak tartották, pedig az igazán boszorkányos mesterségét nem ismerték. A méregkeverést. Soha nem mesélte el senkinek, még a szárnyai alá vett szeretett unokahúgának sem, hogy miként tett szert a gyilkos tudásra. Gőbölös Máriát is csak a halálos ágyán avatta be titkába a tűztánc receptúrájával egyetemben. Az serdülő korban lévő galamblelkű bakfis sosem gondolta volna, hogy valaha használt veszi e gyilkos hagyatékna. Most nagy hálával gondolt öreg nénjére.

Kihúzta a viaszdugót a fiolából. Nem kellett bátorságot erőltetnie magára vagy megacélozni elszántságát. Várta, minden porcikájában áhította a halált. Újból együtt akart lenni azokkal, akik a világot jelentették számára. Az ajkához emelte az üvegcsét, mikor gyermeksírást hallott. Ez egy pillanatra kizökkentette azon szándékából, hogy önnön kezével vegyen véget életének. Figyelt. A temető csendjét nem háborította levelek rezgése, rovarok motozása a fülesbagoly vijjogása vagy a teliholdtól nyugtalan kutyák távoli vonyítása. Csend volt, halott csend. Aztán újra felsírt egy gyermek ezúttal közelebről, és az erdő felől, legalábbis ahol Gőbölös Mária a sűrű ködben a berkenyést vélte, fény villódzott. Parányi, de élénk.

Maga sem tudta miféle indíttatásból, talán csak pusztá kíváncsiságából fakadóan, vagy a gyereksírás keltette anyai ösztönből kifolyólag, de felállt a sír mellől. Csúszva, botladozva a ködtől és a friss hótól lebotorkált a temetődombról és elindult a fényforrás irányába. A gyereksírás elhallgatott, de egyéb hangok kezdtek átszűrődni a ködön és az éj sötétjén. Egy férfi és egy nő hangja. Az asszony sírt a férfi vigasztalta. Még nem hallhatta, miről beszélnek. Úgy hallotta, a férfi szelíd, de ellentmondás nem tűrő hangon próbálja meggyőzni az asszonyt valamiről. Mikor az erdőhöz ért, halkan közelebb lopózott. Az erdőben elült a köd, és az olajlámpa fényénél tisztán kivehetővé vált két felnőtt alak. A férfinak Dávid Lajost ismerte fel. A bácskából nemrégiben ideköltözött gazdát. Termékeny fekete bácskai földjein jó pénzen túladott, amin itt tekintélyes kiterjedésű szántókat vásárolt. A rossz nyelvek szerint megvesztegetés és egyéb törvénytelen ségek mentén jutott tetemes birtokához. Özvegy ember volt. Néhai felesége a halála előtt fiúgyermekkel ajándékozta meg, akinek felnevelése így anyjára, eltartásuk Dávidra szorult. Idősödő anyósa sokat betegeskedett és folyamatos jelenlétével, kéretlen intelemivel amúgy az örületbe kergette vejét. Új asszonyra volt szüksége az alig több mint egy éves fiúcska mellé. Elvette a Nagyék egyszem épp eladó sorba érett lányát, akinek hozománya volt bőven, kérője mégsem akad. Nem a szépségével volt a baj, sőt épp ez vezetett a kacérságához, csélcsap életéhez. Sok legénnyel cicázott, és végül nem tudni melyik kocsmakert kerítésének dőlve, melyik szalmakazal tövében, melyik legény forró ölelésében esett teherbe. Noha váltig állította, hogy az apa a suszter középső fia, s hogy majd összeházasonak, ez soha nem történt meg. Na nem is azért, mert jó módú szülei nem akarták egy szem lányukat egy talpaló szegény fiához adni, és nem is azért mert az apaság terhét lelkiismerettel magára vállaló legény nem mutatott volna hajlandóságot oltár elé vinni, hanem mert férji és apai kötelességei alól idő előtt felmentette a halál. Bucsuból bandukolt hazafelé a szomszéd a faluból, mikor nagy zápor szakadt a vidékre. Bőrig ázott, tüdőgyulladást kapott és két hétre rá már temették. A messziről gyűtt Dávidot nem érdekelte a

megegett asszony drámájának előjátéka. A gazdagság kövér malacperselyét látta a dagadó hasú, egyéb iránt karcsú teremtésben. Azonmód el is vette, hozományával egyetemben. Apósa hengermalmában való részesezésével és saját földjeivel így már a legmódosabb gazdának számított a faluban. Az asszony a napokban ikreket szült. Mi az úr haragját keresnek itt ilyen kései órákban az erdőben.

- Átkozhatol engem asszon, de hidd el késebb maj megértel, és áldani fogod a józan eszömet. Hát legyünk túl mielőbb, amin fájdalmasan túl kell esnünk. Hamarost pitymallik. - mondta Dávid utasításhoz szokott mély hangján.

Az asszony csendben szipogott egy darabig, leguggolt a vele szemben álló öreg fához.

- Bocsáss meg az anyádnak gyermekem, és bocsáss meg az úr nekünk a kevélységünket, és amit veled teszünk. Isten áldjon téged drága kis angyalom. Isten áldjon - sírta el fájdalmasan az asszony a fának.

A férje odalépett hozzá, gyengéden felsegítette a síró, hüppögő asszonyt, majd átkarolta, és a lámpást maga elé tartva elindultak abba az irányba, ahonnan érkeztek. A távolodó, halványuló fényben Gőbölös Mária láthatta, hogy a fa tövében csecsemő fekszik rongyokba csavarva. Mikor az asszony sírása végleg elhalkult, és a lámpás fényét is kioltotta távolság, a fához sietett és felkapta csecsemőt. Jéghideg volt, de lélegzett. Szemecskéi lehunyva. Az igazak álmát aludta mit sem tudva elhagyatott gyámolatlan sorsáról, melyet kegyetlen szülei osztályrészéül szántak. Az asszony úgy érezte álmodik. Megcsípte hidegtől kipirosodott arcát, de az álomnak nem akart vége lenni. Nagyon is ébren volt, és nagyon is tudatán. A napot és a kései órát nem a nem Gőbölös Mária halálának idejére választotta az úr, hanem az ő kegyelmének beteljesülésére. Az úr elvette tőle gyermekét, de megajándékozta egy másikkal.

- Az Úr adta, az Úr elvette, az Úr visszaadta, legyen áldott az ő neve! - hagyta el a hálátelt fohász az asszony ajkát párás lehelet kíséretében.

- Isten engem úgy segéljen sajátomként nevellek fel te szegény árva, ártatlan gyermek, és életemben és halálomban szeretni, óvni foglak!

Így történt, hogy az Úr kegyelméből 1900. esztendejének egy hideg januári hajnalán Gőbölös Mária két csecsemővel tért haza. Egy élővel és egy holtal. Az élő gondosan bepólyálta és az céltalanság kárhozatára ítélt kiságyba fektette, melyet a néhai Gőbölös Gyula kezdett készíteni két szorgos kezével azon a boldog napon, mikor az apai örömök elé nézés áldott tudata először itatta át lelkét. A holtak parányi sírgödröt ásott a kert végében az öreg diófa alatt és könnyek közt eltemette. Sírját nem díszíti semmi csak egy szál bíborvörös tűzvirág, mely ritkaságnak, igazi csodának számít a szikes talajon.

ELSŐ FEJEZET

Delelőre járt a ragyogó napkorong a tiszta kék nyári égbolton, melyet csak imitt-amott tarkított egy-egy bodros kósza báránnyel. Különböző formákat öltve lassan úsztak dél-nyugat felé. A négyéves forma lány ezeket fürkészte élénk zöld szemével a fűben hanyatt elterülve. Hatéves bátyja és barátai fáradhatatlanul hajigálták kavicsokkal a Feketevízen úszó papírhajó armadát. A csobbanásokból a csalódott hangokból és gúnyos kacajokból ítélve több lövedék csatlakozott a patak medrét kövező társaihoz, mint amely célba talált volna. Lány létére maga is jó volt ebben a játékban és a fiúkat megszegényítő pontossággal hajította a követ. A kacsáztatás tudományában is felülmúlta bátyját, aminek rendre az lett következménye, hogy a fiú barátai kicsúfolták a testvérét, hogy még egy lány is ügyesebben dob, ebből persze mindig csipkedés, verekedés lett, amiben a fiúval szemben alulmaradt. Bölcsébbnek látta nyugalomban, tekintetét az fellegeken pihentetve várni az ebédet jelző déli harangszót. De nem a harang kondult meg, csak a legelőre érkező tehének kolompja. A kövér, duzzadó tőgyű barna foltokkal tarkított állatok nagy vizenyős szemükkel nézték a fiúk játékát, majd jámboran legelészni kezdtek. Az őket terelő pásztor legény öles léptekkel igyekezett a csaholó koromfekete puli után, hosszú botjával tempót diktálni hosszú, befelé ívelő pipaszár vékony lábainak. Az árva, két hölgy derék vastagságú tölgy tövében letelepedett. Tarisznyájából elővett egy fél cipót és szalonnája maradékát. Bicskájával kanyarított egyet az izzadó szalonnából és majszolni kezdett. Fejével odabiccintett a töltésen bandukoló csendőrök felé. Na nem mintha azok észrevették volna a tölgy árnyékában hátát a fa törzsének vetve majszoló pásztort, vagy viszonozták volna a gesztust, csak amúgy a tisztelet kedvéért.

A két csendőr portyája utolsó szakaszán járt. A rendes szolgálat ellátása 15 de sok ízben akár 35 órás járőrözést is megkívánt. Az országban működő 7 csendőrkerület 15 szárnyból 63 szakaszból és összesen 916 csendőrörsből állt. Az állományban lévők létszámát 120000 főben maximalizálta a Honvédelmi minisztérium, így egy csendőrré hozzávetőleg 2600 lakos jutott és a szolgálatát átlagosan 53 négyzetkilométeres területen látta el. Nem csoda, hogy a két csendőr területük leghosszabbnak számító portya útvonalát már második napja róta. A szolgálat során pár órára lest vetettek a Tündér-lik, a hírhedt Sárközi banda egyik vélt búvóhelye közelében. A cigány banda rablókból, tolvajokból, útonállókból verbuválódott törvényen kívüliek csoportja volt. Ismert tagjai ellen általános körözés volt érvényben. Végig fosztogatták a dél-nyugati határmentét Drávafoktól Kovácshidáig. Kioltott vér eleddig nem száradt a kezükön, de tevékenységük folytán nem egy gazda vagy kereskedő üres kézzel tért haza a pécsi vásárból, ha egyáltalán eljutott odáig teli erszénnyel. A csendőrök félelmetes hatékonysággal ütöttek rajta egy-egy kisebb csapatot és állítottak elő sok tagját, a banda igen terjedelmes volt, és zsványok úgy ismerték a környező dombokat, erdőket, mint a róka a vadászterületét, és annak ügyességével bújtak meg titkos rejtekhelyeiken, húzták meg magukat a kézre kerítés és a bilincs elől. Ezen a hosszú portya szakaszon Duga Jóska tizedes vezette a járőrt, mely belőle és sorállományú járőrtársából állt. Szép szál legények voltak mindketten, de a tizedes mind rangban mind magasságban megelőzte a mellette lépkedő társát,

bár a testmagasság nem tartozott erénynek a csendőrség kötelékében. 180 centi alatt senkit nem vettek állományba. A méhviasszal nagy gondosan pödrött fekete bajusza matt fényben kackiásan meredt ki kétoldalt joviális arcának ívéből a hosszú orr és a határozottságról árulkodó kemény ajkak között. Mélyen ülő, szűken metszett, egymástól távoli élénk barna szemei értelemről s higgadtságról tanúskodtak. Tekintete olyan átható volt, hogy gyakran szó nélkül is jobb belátásra bírta az elfogott zsványt bűnös lelkén való könnyítés véget. Amilyen könyörtelen volt nézése a törvényre és a rendre fittyet hányó, a dolgos parasztemberek tulajdonát nem tisztelő tolvajokkal és garázdákkal szemben, olyan kacér és delejes az asszony nép szemének tükrében. Nőtlen férfiú volt házasságra érett korban, de a bőség zavara valahogy mindig gáncsot vetett az elköteleződésnek s abbéli szándékának, hogy jegyes mátkát válasszon a számtalan szép leány közül, kiknek ölelő karjaiban, csókos ajkain oly gyakran ízlelte meg az asszonyi szerelem émeletítő, rabul ejtő, minden érzéket felkavaró zamatát. Becsülete és neveltetése óva intette a férjezett asszonyoktól és a jegyben járó hajadonoktól. Viselkedése velük szemben mindig távolságtartó, de annál tiszteleteljesebb volt. Közeledésüket kedves bókokkal, a kötelességre és a szolgálat veszélyeire fogva háritotta. Nem úgy a szemrevaló özvegyekét. Noha a Szolgálati Utasítás nem tartotta számon az özvegyek vigasztalását a békeidőben feladatát ellátó csendőr kötelmei között, ő ezt íratlan kötelességének tekintette, melynek rendre eleget is tett.

Ha az asszonynéppel szembeni önmegtartóztatást nem soroljuk a magyar csendőr érdemei között, Duga József tizedes egy személyben megtestesítője volt mindannak a rendnek, fegyelemnek, és erénynek, amire a csendőrség intézménye hivatott volt. Férfiúi értékei nem csak a gyengébb nemre tettek mély benyomást. Tartása és megjelenése tiszteletet ébresztett a férfiakban, sóvárgást a katonaeletre és kalandra ácsingózó sihederekben, megfontoltságot az igaztalanság és becsület mezsgyéjén botorkálókban. Egész megjelenésében úgy festett, mint akiről a toborzó plakátot nyomtatták. Ha csak ránézett, egy nem katonaviselt ember is menten belépett volna a csendőrség körébe.

Félszárú csizmáját melyet 39-es mérettől nagy szerencséjére 47-es méretig készítettek, a csak járőr szolgálatnál megengedett módon a pantalló felett viselte, a pantallót a csizmából visszahajtva. Ekként a lehajtás a csizma szárának peremét előírás szerűen 8-10 cm szélességben eltakarja.

Mit nem adott volna sok csendőrtársa, ha félszárú csizmáját a lovas csendőrök fényes hosszú szárú csizmájára cserélhette volna, s nem a annak talpát hanem a lovak patkóját koptatva portyázhatna a vidékeken. Kevesen választották a gyalogos szolgálatot. Mély kötelességtudattal és csalódott közönnyel vették tudomásul beosztásukat. Minden egyes csendőr büszke szívvel viselte egyenruháját, de csak nagyon kevesen szívlelték a hosszú gyaloglással járó rendes szolgálatot. A tizedes nem ezek közé az emberek közé tartozott. Honfoglaló őseinek ügyességével ülte meg a legvadabb, legzabolátlanabb paripákat teste, lelke mégis a gyaloglást áhította. Így volt ez, mióta csak megtanult a két lábán járni.

Ez viszonylag későn, de annál hirtelenebb módon következett be. A kis Józsikát elnézve a gyermekáldás megünneplésére összesereglett rokonok és szomszédok

legmerészebb álmukban sem gondolták volna, hogy valaha ilyen szép szál legény lesz. Mind súlyra, mind magasságra messze alul maradt egy átlagos újszülött fiú szokott méreteitől. Rövid karokkal és lábakkal született e világra. De amilyen rövidke és görbék voltak a lábai olyan hosszú és egyenes volt a köztük sarjadzó férfiassága. E tekintetben a gyermek bizony átlagon felüli méretet mondhatott magénak. Szerelmi élet terén szép jövőt előre vetítő hímveszejét leszámítva azonban szó mi szó igen csenevész gyermekecske volt, s ez bizony sokáig így maradt. Súlyában és méretében nem látszott változás, noha igen jó étvággal rendelkezett, és édesanyja sem szűkölködött az anyatejben. Csak úgy duzzadtak amúgy is gömbölyded, férfiak tekintetét akaratlanul is rabul ejtő feszes keblei. A büszke apa, becsületére legyen mondva, mindent megtett a téren, hogy gyermeke ne szenvedjen hiányt az anyatejben. Két napig folyt az áldomások sorozata. Az egész utca harsány nótaszótól zengett, és a csűr földpadlója, melyen a tejfakasztás kimerítő áldozati táncát rendületlenül járták, még hosszú évekig nem szorult döngölésre. Amilyen mértékben apadt a kis Józsika apjának pálinkából és vörösborból ez alkalomra gondosan felhalmozott készlete, úgy fakadt anyjának életerőt adó teje.

A fiú tekintete igen élénk és érdeklődő volt, a mozgolódásban viszont nem mutatkozott ez az érdeklődés. Aggódo szülei már kezdtek lemondani arról, hogy fiúk valaha megtanul jární. Egyedül hajdú doktor szavai táplálták bennük a reményt. - Meglássák, fogják még a legényt hajkurászni a falu határában - mondta kedélyesen a jó doktor egyik látogatása alkalmával, a fiú gyarapodásának felmérése végett. - Maguk csak legyenek nyugodtak, és várják meg türelemmel.

Noha a türelem kitartott, a remény halványuló lángja kezdett kialudni. Ha nem is végleg, mert a gyermek, szülei valamicske megkönnyebbülésére messze maga mögött hagyta születés utáni pehelysúlyát. Karjain és lábain jól tápláltságát jelző egészséges hurkák jelentkeztek. Csenevésznek a legrosszabb szándékkal sem lehetett már nevezni, inkább kis vasgyúronak. Értelemben is szépen gyarapodott. Hamar kialakította gyermeki szókincsét, mellyel érvényt tudott szerezni erős akaratának. De a járásra való hajlam tekintetén nem mutatkozott változás. Egészen a második születésnapjáig. Épp a konyhasarokban rugdalózott élénken, miközben anyja a nokedlit szakajtotta a vasárnapi csirkepaprikáshoz szemé sarkából fiát lesve, mikor arra vonult nagy fennhéjázva felszegett lompos farkával a család vörös bundájú kövér nőstény macskája. Józsika értelme korai megnyilatkozása óta nagy érdeklődést tanúsított az állat iránt. Egyfajta kölcsönös szeretet alakult ki köztük, amibe mind a gyermek mind az állat részéről belefért némi nyavargatás, amit a macska birkatürelemmel és egy anya elnéző szeretetével tűrt. Azon a napon úgy döntött, felelősségteljes szeretet nem létezik dorgálás nélkül, s karmával vett elégtételt a méltóságán ért sérelmeken nagy mérges fújás kíséretében. Dugáné beléfeledkezett az ízletes köret elkészítésébe, így csak a macska felháborodott hangjára kapta oda fejét, és még láthatta, ahogy az állat a karmaival végig szánt a gyermek pufók arcán. Az éktelen sírás azonban elmaradt. A gyermek tekintetében először a döbbenet mutatkozott meg, azután valami tőle egészen új indulat. A sértett düh. Miközben a szőrös méltóság mellső lábát rázva sértetten elvonult, Józsikánk a székhez kúszott, megmarkolta annak lábát, és álló helyzetbe tornázta magát. Anyja ütemesen mozgó keze megállt a szakajtón, leesett állal nézte az álló gyermeket. Nem hitte volna, hogy

valaha feláll, de azt, hogy elindul már végképp nem. Pedig a fiú zömök stabil lábain elindult. Tett két bizonytalan lépést, aztán olyan határozott lendülettel lódult neki, hogy az minden képzeletet felülmúlt. Utánament a gyanútlan macskának, megragadta a farkát, és elkezdte húzni a földön kétségbeesetten ojevéloló döbbsent állatot, emígyen megmutatva neki hol a helye. Dugáné félrehajította a nokedli szagatót, és amúgy csuszamló tésztától ragadó kezével szorosán átölelte a fiát. Megkönnyebbült, boldog sírásra fakadt, kipirult arcán patakzottak az öröm könnyei.

Méltatlannak tűnhet bár, de tagadhatatlan, hogy a naponta elmondott fohászok ereje és a Jóisten gondoskodása egy macska képében mutatkozott meg, aki egy karcolós pofonnal tanította meg Duga Jóskát, hogyan kell használnia a lábait. A heg, melyet az anyaállat szigora ejtett, még ma is meglátszik a férfi arcán, de az a kis forradás bőven megérte az árát. Mert onnantól kezdve, hogy a vér kiserkent a karmok nyomán, a gyermeknek nem volt megállása, és bizony Hajdú doktor jövendölése beigazolódni látszott. A sűrű használatból megnyúltak rövid lábai, és szépen kiegyenesedtek. Haj de sok nyugtalan órát okozott szüleinek gyakori elcsatangolásival. Nem egyszer két álló napra eltűnt. Be nagyon áhították karon ülő korában, hogy végre lábra álljon és meginduljon. Most legalább annyira szerették volna, ha otthon marad az ülepén s kiveszi a részét a munkából a földeken és a jószág körül. Apja a rosszállásának nem egyszer a nadrágszíjával adott kellő hangsúlyt, de még a verés sem tántoríthatta el a felcseperedő ifjút a csavargástól. Nem átalott hosszú órákat gyalogni három négy faluval odébb tartandó búcsúkra és éjnek évadján megtenni a visszautat, hogy még a kakasszó előtt az ágyában találják. Nem mintha annyira kedvét lelte volna a búcsújárásnak, mint inkább, hogy valami célt adjon a hosszú gyaloglásnak. Magára vette a költő szavait "börtönéből szabadult sas" volt a lelke a rónák végtelenjét járva. Mégis céltalannak érezte magát. Szabadnak és naplopónak. Nem csoda, ha kapva kapott az alkalmon, és egy toborzás alkalmán jelentkezett próbacsendőrnek. Magassága és érett külleme nem keltett gyanút a toborzást vezető őrmesterben. Hogy is kelthetett volna. Izmos szikár természetével, 175 centiméteres magasságával a fiút az Isten is csendőrnek teremtette. Csak a szigorú átvizsgálás során derült fény turpisságra, hogy három évet letagadott a korából. Hiába végezte el dícsérettel az elemi iskola hat osztályát, mely feltétele volt annak, hogy valaki csendőrnek jelentkezzen, hiába írt, olvasott folyékonyan a felnőttkor küszöbét még nem lépte át. Ezt a kis hazugságot elnézték neki. Nem dorgálták meg. A kiképzést vezető kerület parancsnokának imponált a fiú elhivatottsága, és a szárnya alá vette. A három év alatt, amíg a 18. életévét betöltötte rengeteget ögyelgett a csendőrörs és csendőrök körül. Mindent megtanult a csendőrségről és betéve tudta a Szolgálati Szabályzat szövegét. A szolgálatukat végző csendőrök nem tekintettek koloncként rá. A majdani bajtársat látták benne. Bevették férfias élcelődéseikbe, engedték, hogy egy-egy távra elkísérje őket a portyán. Mikor betöltötte a tizenennyolcat újból jelentkezett. Ezúttal teljesen szabályosan. Minden előírásnak megfelelt. Sikeresen átment az erkölcsi átvilágításon. Mer nem lehetett ám mindenkiből csendőr. A jelentkezők háttérét maga az őrsparancsnok ellenőrizte. Kikérdezte a szomszédokat, a falu lelkészét, jegyzőjét, bíróját még a szomszédokat is a jelentkezőről és a pereputtyáról. Senki nem élt egy rossz szóval sem Duga József próbacsendőr jelölttel vagy családjával kapcsolatban. Mindenki, akárcsak maga az őrsparancsnok és előtte a toborzó őrmester is úgy vélte, Jóskát az Isten is csendőrnek teremtette. Dícsérettel,

kiemelkedő teljesítménnyel végezte el a csendőrkerület által szervezett 12 hónapos tanfolyamot, és Szolgálati Szabályzat mellett elsajátította a Büntető Törvénykönyv és egyéb katonai szabályzatok ismeretét, minekutána fél évet szolgált próbacsendőrként a sikeres csendőrvizsgáig.

Apja szomorúsággal átitatott mély büszkeséggel szorította meg fia kezét a sikeres vizsga után. A fiú nevelésével telt nem mindig zökkenőmentes évek egyértelművé tették számára, hogy fia nem mutat érdeklődést a föld és a jószág iránt, és nem fogja tovább vinni a gazdaságot, melyet neki örökségül szánt. Ugyanakkor mély megnyugvással töltötte el, hogy fia jó kezekben van, és ami ő magának nem sikerült fegyelmzés terén az a csendőrségnek majd fog. Érzékeny búcsút vett a fiútól, akit eddig szeretettel és következetesen nevelt, és aki hamarosan egy messzi baranyai csendőrőrsön lép szolgálatba kettejük és az egész falunépe büszkeségére.

Immáron két éve, hogy a csendőrök büszke egyenruhájában pompázva koptathatta a kilométereket az általa szeretett vidéken. Már korántsem a céltalan kedvtelés és a hosszú gyaloglás szeretete vitte hosszú lábain, hanem a kötelesség, melyet a haza szolgálata és a csendőrség jeles intézménye rótt rá. Fején ott díszelgett a kakastollas csendőrkalap, amely a csendőr legfőbb ismérve volt, és amely egyidős magával a csendőrséggel. A kakas mindig is az éberség, a harckészség és legfőképp a büszkeség szimbóluma volt. Így viselte Duga Jóska tizedes is. Büszkén. Az évszakra várható nagy meleg már igen igen jelét adta ezen a koranyári napon, s bizony a kalap belsejére szegett verítékbőr jóócskán sötétlett az izzadságtól. Mindez nem hagyott nyomot a keményített gyapjúlemez kalapkúpon, és a lakkbőr karimán, melyek szegletén fűződszínű kétsoros kalapzsinór díszelgett a végén fonállal befont famakkokkal. A nap helyenként megcsillant a fényes sárgaréz kalapcímeren, melyre Magyarország középcímerét s a "Királyért és hazáért" jelmondatot nyomatták. A kalap alig takart valamicskét a tizedes magas homlokából, mely enyhén verejtékezett. De meleg ide vagy oda, szigorúan tilos volt a kalapot a tarkóra csúsztatva hordani. Így hát feszesen ült helyén, a fiatal csendőr amúgy is kissé hosszúkás fején. Egy kicsit lazított a kalapszíz csatján mely előírászerűen pontosan egy vonalban volt bal fülcimpájának alsó szélével.

A combközépig érő tábori barna zubbony túl meleg viselet volt ebben a jó időben, de büszkén, fenntartás nélkül viselte. A legénység számára is rendszeresített könnyű szövetből készült zubbony viselése csak nyáron volt megengedett, de arra még meleg idő ellenére is várni kellett. A csendőrök 26M számmal rendszeresített tábori barna zubbonyai a honvédelem más katonai alakulatainak egyenruháitól eltérően egyedi méretben készültek. Ezeknek is megvolt a maguk méretezése, de az aljrész derékossza a csendőr méretétől függően más és más volt, ezt leszámítva minden másban egyformák voltak. Elülső részükön négy-négy zsebbel voltak ellátva, duplán ívelt zsebfedőkkel. A zsebeken, és a gombsoron a magyar korona dombornyomatával ellátott réz gombok díszeltek. Az álló gallér hajtókája, melyre a csendőrök rangjelzése került, élénk buzérvörös színben pompázott, rajta a tizedesi rangot jelző két csontszínű csillaggal. Ezt és a gombokat leszámítva nem díszítette egyéb egy legénységi állományú csendőr zubbonyát. Hacsak nem volt járőrvezető. Duga tizedes jobb mellén a zsebfedő fölött, a zubbonyzseb függőleges középvonalában egy 4,4 cm átmérőjű kokárda ékeskedett buzérvörös képmezőjében a szent koronával. A jelvényt

tartó csukrot édesanyja varta fel nagy büszkén fia zubbonyára, mikor a fiú látogatóban volt náluk. A járőrvezető jelvényt az őrsparancsnok csíptette fel gratulációja kíséretében a portya megkezdése előtt. A zubbony mellrészének baloldalán a jelsíp ispahán-gyapjából font zsinórja zöldellett, toldóbojtjai himbálóztak az ütemes léptektől.

A vállán a csendőrség számára 1906-ban rendszeresített Manlicher M95 karabély lógott, amely az Osztrák-Magyar Monarchia alapvető fegyverének számított az első világháború során. Az M95 egy rendkívül precíz és hozzáértő kezekben félelmetesen pontos fegyver volt. Az olasz frontot megjárt veteránok közt szájról szájra terjedt egy tiroli mesterlövész legendája, aki több napra feltartóztatott egy egész olasz századot a távcsővel ellátott Mannlicher puskájával. Duga Jóska nem volt hivatásos mesterlövész, de nem is volt szüksége távcsőre, hogy eltaláljon egy fácánt 300 méterről a saját M95 karabélyával. A fegyvert ugyan nem vadászatra fejlesztették ki, de a csúcsíves fejű töltények elég töltettel rendelkeztek ahhoz, hogy egy jó lövész egy özet leterítsen vele. A fegyver egyenes húzású mechanikájának köszönhetően a zárfogantyút nem kellett elforgatni a kireteszeléshez. A kar hatra húzásával a zárfogantyú elfordult a tengelye körül, elvégezve a kireteszelést, és az előretolással újabb lőszer került a töltényűrbe, elősegítve ezzel a gyorsabb tüzelést. Egy határozott lövész képes volt akár három másodperc alatt kiüríteni a töltényűr köteget, melyben öt töltény helyezkedett el. A tölténytárok a két barna bőr tölténytáskában kaptak helyet, amiket a csendőr a derékszíján hordott derekának két oldalán. A derékszíjat előírás szerűen az ötödik és hatodik zubbonygomb között viselete a csendőr. Tölténytáskaként két-két tárral, azaz húsz tölténnyel indult a portyára. Duga József tölténytáskáiból egy töltény sem hiányzott, és ez így volt rendben.

A majdani csendőr épp csak a tizennegyedik életévét töltötte be 1914. július 28-án, amikor az Osztrák-Magyar Monarchia hadat üzent Szerbiának, így nem volt lehetősége ezt a pompás fegyvert harcban próbára tenni, s a kétéves szolgálat alatt sem hozta úgy a szükség, hogy a szolgálati fegyverét használni kelljen. A tizenéves fiú határtalan játékos képzeletében vitéz veteránként, halált megvető bátorsággal irtotta az ellent Doberdóban. A felnőtt férfi ellenben nem bánta, hogy nem kellett a vállán lógó halált hozó precíz szerkezetet emberre fognia. Elejtett fácánok, vadkacsák és szarvas ünök garmadája tett halálos tanúbizonyságot a fiatal tizedes lövészi talentuma mellett, de emberi élet kioltását még nem követelte meg tőle a szolgálat. Szerette, és tiszteletben tartotta az életet, mégis úgy érezte, ha eljön az idő, és nincs más választása képes lesz fegyverét élő ember ellen elsütni. Nem tudni mikor, hol és miként, de a sors akaratából előbb vagy utóbb eljön az a kritikus pillanat, amikor nem habozhat, nem mérlegelhet. Amikor önmaga, csendőrtársa vagy egy ártatlan civil védelmében ki kell lőni a gyilkos lövedéket embertársa felé. Nem várta ezt a pillanatot, de készen kellett állnia rá. Ezért precíz és gondos törődést igénylő fegyverét rendszeresen karban tartotta. Egy ilyen lőfegyver mozgó alkatrészeinek legnagyobb ellensége a szennyeződés, a por. És porból akadt igen tetemes mennyiség a száraz utakon, szántókon portyázva. Ez nem csak fegyverének hideg fekete fém felépítményén látszott, de egész ruházatán. Csizmája, melyben oly sok kilométert megtett a hosszú portyák során, s melyet a szolgálat felvétele előtt gondosan csillogásra suvickolt most fakó és poros volt az úttól, melyet az árokparton sorjázó fűzfák lombján átszűrődő nap arany fényben tündöklő érmekkel szórt tele. Délceg

lépteiben nyoma sem volt a fáradtságnak. Gondolataiba merülve csendben lépkedett előre társával az oldalán.

Révedezéséből lódobogás zökkentette ki. Először csak a patkók gyors, ütemes kopogása hallatszott, majd a porfelhőt vették észre a kaptató mögül, ahol a kanyarodó út enyhe lejtéssel a Feketevízen átívelő kőhídba torkollik. A lovat még nem ismerhették fel ilyen távolságból, de a lovat annál inkább. Izmos, sudár alkatú szürke lipicai mén volt. Varga törzsőrmester, az őrsparancsnok saját lova. A csendőrség és a hadsereg körében nem alkalmazták e nemes fajtát, mely inkább a fogathajtás terén jeleskedett. "Ménlovak és vemhes kancák, továbbá karórágó, nemkülönben nagyon csiklandós és rugós lovak a felavatásból kizáratnak" - fogalmazta meg a csendőrség szolgálati követelménye. Na nem is a fajtára jellemző magas lábemelés és akciós mozgás zárta ki e pompás lovakat a csendőr-hátas karrierből, hanem viszonylag alacsony termetük. És mivel csendőr sem lehetett senkiből 180 centiméter alatt e két tulajdonság együtt állása igen tréfás kinézetet társított volna az alacsony lovon poroszkáló magas csendőrnek. Márpedig a lipicai mén bottal mért magassága ritkán haladta meg a 162 centit. Nem úgy az törzsőrmester lova. A maga 185 cm marmagasságával az állat a magas hátaslovak között is hatalmasnak számított. Igazi ritkaság számba ment a környéken. Nem is tudta volna megülni egy átlagos méretű férfi. Az őrmester viszont nem tartozott ezek közé a férfiak közé. Feje búbja kis híján közelítette a két métert, ennél fogva a legtöbb katonai hátasló póninak tűnt volna alatta. A ló és lovasa mind erőben, mind testalkatban tökéletesen passzoltak egymáshoz. Ez vitathatatlan tény. Nem mintha bárki kifogást emelhetett volna a parancsnok választása ellen. Varga törzsőrmester sem volt lovascsendőr, így nem volt a csendőrség által kiutalt szolgálati lova sem. A saját lovát meg ki-ki úgy választja, ahogy kedve tartja és erszénye engedi. Márpedig a gyönyörű szürke mén a törzsőrmester saját tulajdona volt, se nem is kedve, mint inkább a ló méretei szóltak választás mellett. Erszény tekintetében meg köztudott, hogy egy lovat bizony nem akárki engedhet meg magának. Csendőr zsoldból egészen biztosan nem telik egy fajtatiszta példányra. Márpedig az őrsparancsnok lovának felmenői gróf Betlehen Pál híres bonchidai meneséig voltak visszavezethetők. Ehhez kétség nem fért hozzá. Azt már nagyobb kétely övezte, miként tett szert rá egy csendőr őrsparancsnok, aki még csak nem is tiszt. Szóbeszéd járt örökségről vagy kártya nyereményről, s bizony egyik sem volt épp alaptalan. Varga édesapja jómódú gazdának számított, s bár a fia - akárcsak Duga Jóska tizedes - nem kért a verejtékes, kemény gazdálkodói munkából, egyetlen fiúként mégiscsak ő volt az egyedüli örökös, még akkor is, ha apja kitagadta fiát mérgében, amikor az bejelentette, hogy a szántás, vetés helyett inkább csendőrnek áll. Az öreg Varga azóta meghalt. Hogy az előtt, vagy azután, hogy a nemes mén a fiához került volna, senki nem tudja. Ugyanakkor az ifjabb Varga még apja életében is köztudottan nagy kártyás és köztudottan szerencsés legény hírében állt. Mindig becsülettel játszott, adósságot pedig soha nem kellett visszafizetnie. Állandóan nyert. És abban sem lehet semmi kivétlivalót találni, ha valaki egyszer örököse egy jómódú parasztembernek. Hogy a pompás lovat becsülettel szerezte a napanál biztosabb volt, ezt senki nem firtatta. Irigyei sem akadhettek - legalábbis a lovával kapcsolatba. Faluszerte nem volt ember, aki kislétra, sámli vagy emberi segítség nélkül fel tudott volna ülni a ménre. De ha valahogyan mégis felült volna, abban bizonyos lehetett volna, hogy egy röpke perc erejéig sem marad a hátán. Az

állat egyedül a gazdájának engedelmeskedett. Kecses mozgású gyors vágtaival vitte, ahová csak gazdája egy-egy apró finom kéz vagy láb mozdulattal irányította. Most épp a két árokparton bandukoló csendőr felé.

Ahogy melléjük ért, és lefékezte lovát a gyors vágtaból, azok szabályos vigyázzba vágták magukat és tollas kalapjuk karimájához emelt kézzel szalutáltak. A törzsőrmester leszállt a lováról és viszonzta a tisztelgést.

- A törzsőrmester úrnak alássan jelentem, a portyára kijelölt útszakasz háromnegyedét bejártuk. Említésre méltó dolog nem történt. Lest vetettünk a Sárközi banda vélt búvóhelyén a Tündér-liknál, de a táborukat már korábban elhagyták. Az előírás szerint kivártunk, hátha visszatérnek, de nem tették. Gyanús elemekbe nem botlottunk a portya eddigi szakaszain, és a lakosság részéről sem érkezett bejelentés. Minden békés a környéken. Épp jelentkezni készültünk plébános úrnál.

Az előírás szerű jelentés egy pillanatra büszke bajtársias mosolyt csalt a törzsőrmester arcára, majd átadta helyét a gondterheltségnek.

- Köszönöm Jósiám! Örömmel tölt el, hogy nem botlottatok nehézségbe, de nem avégett nyargaltam elétek, hogy ellenőrizzelek benneteket. Egy sajnálatos halálesetről érkezett bejelentés az őrsre Láposfalváról. Tudom, hogy a lejelentkezés után utatokat az őrs felé vettétek volna, ahogy azt is, hogy hosszú őrjáraton vagytok túl, de ti vagytok a legközelebb, mást nem tudok küldeni. Menjetek hát innen egyenest Láposfalvára. Vegyétek fel a jegyzőkönyvet, kérdezzetek ki minden tanút, aztán gyertek vissza egyenest az őrsre, és azonnal tegyetek nékem jelentést az ügyről. Nem kell lejelentkeznetek az utolsó állomáson. Én magam nyugtázom a bejelentkezést a plébános helyet, amint visszatértetek.

- Parancs törzsőrmester úr! - emelte újból mindkét csendőr szalutálásra a kezét. Varga őrsparancsnok hanyagul viszonzta, majd átlendítette hosszú lábát a nyergen, és megfordította lovát.

- És Jóska - szólt vissza a válla fölött. - Pihenjétek ki magatokat elébb. Aki meghótt, hótabb már nem lesz.

- Köszönjük a törzsőrmester úrnak, de ha haláleset történt, az lesz a legjobb, ha menten útnak indulunk.

- Köszönöm Jóskám! Derék csendőrök vagytok mindketten. Vigyázzatok magatokra!

- Híven, becsülettel, vitézül! - harsogták mindketten a csendőrség büszke jelmondatát.

A törzsőrmester két cuppantással vágta ugratta hatalmas szürke ménjét, és nagy porfelhőt kavarva elnyargalt a híd felé, ahonnan jött. A két csendőr nézte, amíg a vágatató alak eltűnik a domb mögött.

- Induljunk Pistám! - utasította szelíden beosztottját a tizedes - Láposfalva még jó három óra járóföld.

- Van még cigarettád - kérdezte a próbacsendőr. Arcán inkább látszott némi csalódás, mint döbbenet.

A tizedes egy gyűrött doboz Memphist vett elő zubbonya bal mellzsebéből, és megértő bajtársi bölintés kíséretében a társa felé nyújtotta, majd maga is a szájába tett egy kissé lebiggyedt végű cigarettát. Pista gyufát sercentett, tüzet adott parancsnokának, majd a maga cigarettáját is meggyújtotta. - Haláleset- dörögte Duga inkább magának, mint társának. Nem közölték vele, ki az elhunyt, de ismeretlenül is sajnálta. Ugyanakkor bár szégyenlette kissé magát ezért, nem tudott nem örülni, hogy történt valami említésre méltó eset, aminek utána járhat.

Megfordult, és elindult az úton visszafelé Láposfalva irányába. Társa kötelességtudóan követte. Csendben cigarettázva mentek az árokparton, a delelő nap kurta árnyékokat vetett nyúlánk alakjuk köré.

MÁSODIK FEJEZET

Délután három óra is elmúlt, mire a két csendőr Láposfalva közelébe érkezett. Nevét a vizenyős talajról, és a láperdőről kapta, amely patkó alakban körbevette, de baljós csengésével ellentétben igen bájos kis település volt a Dráva holtága mentén. A szárazabb sík vidéktől a természet által ily módon elkerített zsákfaluba egyetlen út vezetett be enyhe lejtéssel a holtág vonulatát követő hosszan elnyúló dombról, melyről festői kilátás nyílt a zöldellő erdővel övezett falura fakóbb vagy élénkebb vörösben váltakozó cseréptetőivel, a gazdasági épületek halványsárga zsúpfedeleivel, és a fehérre meszelt vályogházak közülük kimagasló enyhén már ívelő templomtoronnyal. A falu mögött látható volt a holtág és a Dráva fő folyása által közrevett, terebélyes fűzfákkal tarkított sarló alakú sziget. Népszerű helyszíne volt ez a turbékoló szerelmespárok nyáresti légyottjainak és az iskola béklyóit levető kisdíakoknak, akik benépesítették a gyakran alacsony vízállásnak köszönhető széles fővenyt, mely a szigetet sárgásbarna folyami homokkal keretezte körbe. Amennyire a lápos talaj megnehezítette a település megközelítését, legalább oly mértékben játszott előnyösen közre, annak prosperálásában. A folyónak, és a lápos talajnak köszönhetően igen termékeny földek alakultak ki a part mentén. A falut kerítő erdőt követően mindkét irányban igen termékeny szántóföldek nyúltak, hosszúkás parcellákban, mindig bő terméssel megajándékozva az őket művelés alá vevő dolgos gazdákat. A hosszú egybefüggő partvidéket meglehetősen változatossá tették az egymást követő búza, kukorica, repce és kenderföldek, megannyi különböző színükkel várva az aratást.

A község lakói biztonságban mozogtak a környéken, de a lápos vidék nagy veszélyeket rejtett a beavatatlanok számára. Ez némileg megvédte a falu polgárait a betolakodóktól, mivel így a település mindössze egy döngölt földúton volt megközelíthető, s noha az érkező kereskedőket, utazókat nem ellenőrizte senki, a mindig élénk társadalmi életet élő helybéli lakosok igen hamar észrevették, ha idegen érkezett közejük. Szintén a mocsaras környéknek volt köszönhető az is, hogy a nagy háborút követően az ország dél-nyugati vidékeit megszálló szerbek számára Láposfalva nem igazán volt vonzó hely a betelepülésre. Az az egyetlen rác, aki itt élt, már jóval a háború előtt telepedett le. Feleségül vett egy helyi asszonyt, akitől nem született gyermeke. Az asszony a háború alatt halt meg. Tüdőgyulladás vitte el. Özvegy férjét nagy tisztelet övezte, lévén amolyan ezermester, mi több feltaláló. Nem egy okos szerkezetet maga eszkábált össze, amely igen hatékony segítségnek bizonyult az aratási és cséplési munkákban. Szerkezeteit ugyan nem szabadalmaztatta, de a mezőgazdasági munkából élő népek nem is érezték túlzott készletet arra, hogy nekiálljanak lemásolni ezeket a találmányokat. Ellenben készek voltak fizetni értük. A kevésbé módos gazdák összefogtak, és felesben vásároltak cséplő vagy aratógépet, akinek pedig nem futotta sajátára, a munkák idejére bérbé vette a ráctól, akit igen tehetős emberré tett az ügyesség és találékonyság. A szabadidejében festegetett. A tájképeket kedvelte, és szép helyekből ezen a vidéken, az ormánoknak nevezett dombokkal teletűzdelt baranyai tájon bizony akadt bőven. De felkérésre festett családi képeket és portrékat is. Az átlagosnál nagyobb

önbecsüléssel rendelkező, szerénységet ellenben erősen mellőző módos gazdák giccses berendezési tárgyai közt sok tisztaszoba makulátlan fehérre meszelt falán látható volt a család fejét ereje teljében, fiatalságának fényében, egyenruhában vitézkedve ábrázoló portré. Holott sokuk legfeljebb a hadikórházakban indult rohamra az ápolónők kegyeiért. A háború borzalmi valami módon elkerülték őket, akárcsak az egész falut és környékét, mely felé a két csendőr baktatott.

Már a dombról lefelé haladva felfigyeltek a domb és a falu közötti útszakaszon összetömörült kisebb embercsoportra. A tizedesben erős volt a gyanú, hogy a haláleset ezen az útszakaszon történhetett. Kis szerencsével a holttestet nem mozdították el, és csoportosulást az arra járók kíváncsisága okozza, akik felelőtlenül összejárákálják a helyszínt, akaratlanul eltüntetve olyan nyomokat, bizonyítékokat amelyek segíthetik a nyomozást. Már ha egyáltalán szükség van nyomozásra. Az őrsparancsnok úr nem említett gyilkosságot, csak rejtélyes halálesetet. Márpedig rejtélyek a felgöngyölítés végett keletkeznek a világban, és ennek a rejtélynek a felgöngyölítése most rá és csendőrtársára vár. Az ő feladatuk, kötelességük és senki másé. Izgatottan, lépteit megszorozva haladt az emberek felé. Csendőrtársa követte.

Ahogy a helyszínhez közeledtek, egy ember kivált a báméskodók csoportjából és feléjük rohant. Ahogy közelebb ért Duga a Mijin Gyulát, a kisbíró ismerte fel az enyhén hajlott hátú emberben. Egyik lába születésétől fogva rövidebb volt, ettől járása jellegzetesen billegő. A futástól kimerülten, lihegve ért a csendőrök elé.

- Józska! De örülök, hogy meggyöttetek - üdvözölte közvetlen stílusában a hivatalos ügyben járó csendőröket - Elszalasztottunk egy gyereket a parancsnok úrhoz, de nem tudtuk kit kűd majd. Jó, hogy ti gyöttetek.

Duga Jóskát igen jól ismerték a környéken, ezért ismerősei hajlamosak voltak eltekinteni a csendőri posztnak, a szolgálatnak és az egyenruhának kijáró hivatalos hangtól, de a csendőrt ez nem különösebben zavarta. A szervezet tagjait nem véletlenül toborozták a vidék lakosságából, melynek védelmére a csendőrséget létrehozták. A falusi emberek sokkal barátságosabbak, együttműködőbbek voltak olyan emberekkel, akiket maguk is jól ismerhettek, akiket érdemeik nem sokban emeltek feljebb tőlük. Így kialakulhatott egy bizalmas, de tiszteletteljes viseltetés a csendőrök felé.

- Én is örülök, hogy látlak, Gyula! - szorította meg a felé nyújtott kezét a tizedes, majd bemutatta Mijinnek a csendőrtársát. - Mondd hát el, hogy mi történt.

- Az öreg Dávid Lajos. Meghótt. Hazafele gyöttek a kocsin. A földön fekvő let rá a Rác Jani meg még pár falubéli legény. Hídvégre indútak regge. Először a kocsit taláták meg a lovakkal. Ott legetek békiben az út mentén. Nem láttak mást a környéken há továbbmentek. Dávidot úgy háromszáz méterre taláták. Egyikiket visszaszalajtották a doktorurér, az meg rögtön az őrsre kűdött a Baloghék nagyobbik fiával, az gyorsan szalad. Én pont kösségházárú gyöttem ki. Ott mentek éppen, a doktor meg a Rác Jani cimborája, oszt mentem velök én is.

- Hajdú doktor úr itt van még - kérdezte csak úgy mellékesen az elmondottakon töprengő őrsveztő.

- Már nincs. Ett vót. Megvizsgáta a szegény Dávidot, de hát rögtön megállapította, hogy meghótt. Most a családná van, a szegén Dávidnét ápolja.
- Szegény asszony. - hümmögte együttérzően Duga a tarkóját vakargatva. - Mikor értesült a férje haláláról?

- Há éppég hogy ez az - mondta a kisbíró bizalmasan közelebb húzódva a mellette lépkedő csendőrhöz, hangját lehalkítva, nyomatékosan adva a rejtelemnek, mely a szerencsétlen esetet övezi. - Hogy tunniillik, vele vót. A szomszédok aszondik, hogy Dávid a feleségével indút el Pécsi vásárba vasárnap hajnalban. Vele köllöt haza is gyünnie, ha nem atta el az asszont is. Nade az asszont meg a falu szélin taláták meg reggel. Az a rác Mitić vette észre az erdő szélin. A csapdáit ment ellenőrizni. Aszondi az asszony merő sár és kosz volt, a szép ruhája szakadt. A szeme fönnakadva és csak úgy meredt előre a sömmibe. A rác hazavitte az asszonyt. A menyé meg a doktor ápolja.

- És ez még az előtt történt, hogy Dávid Lajosra holtan találtak? - kérdezte tárgyilagosan a tizedes.

- Igen, igen. A Dávid Böskét pirkadatkor taláta a rác. Én mondom, az az ember nem alszik még vasárnap sem. A férjit csak később taláták, már röggel vót.
- És Dávid felesége nem jelentette a férje eltűnését?

- Nem jelentett az sömmit. Összeesett. A rác ippeg hogy elkapta. Azóta nem ébredt föl.

Közben odaértek a csoportosuláshoz, amely a tragikus esemény helyszínét jelezte. Láttukra az izgatott feltételezésekbe bonyolódó falubeliek elhallgattak, és halk üdvözlésekkel, főbiccentésekkel tiszteletteljesen utat engedtek a két csendőrnek.

- Na emberek. Itt vannak a csendőrurak. Hagyják, had végözzék a dógukat, menjenek maguk is a magukéra - vette át az önjelölt nyomozósegéd szerepét a kisbíró. Harsány fellépését felháborodott moraj követte. Duga egy jelentőségteljes, ellentmondást nem tűrő, további kérdések feltevését feleslegessé tevő bölintással erősítette meg igazában a teremszolgát. Csak, amikor már mindenki eloldalgott fordult oda hozzá cinkos arckifejezéssel.

- Köszönöm Gyulám! Innen átvesszük az ügyet.

- Igen, igen hogyne - hajlongott alázatosan a kisbíró. - Ha bármiben az urak segítségére lehetek, a községházában megtalálnak. De én modom Jóska, ett valami furcsa van készülőben. Érzöm, mer bizsereg a púpom. Na alás szolgáljuk.

Azzal csinált egy esetlen hátraarcot, és kacsázó léptekkel görnyedve elindult a falu irányába. A tizedes jókedvűen nézett utána miközben az oldaltáskájában kotorászott a jegyzetfüzete után kutatva.

- Na Pistám - szólt nem leplezett tettvággyal a hangjában Duga csendőrtársához.

- Most rögzítjük az eseményeket, és a helyszínt. Lejegyzünk mindent, ami elhangzott, és vázlatot készítünk a helyszínről. Kezdve az elhunyttal.

A holttest az oldalán feküdt az út mellett. A hullamerevség megdöbbenő módon még ülő helyzetében találta. Most így combját felhúzza térdeit behajlítva feküdt az oldalán. Enyhén behajlított karjai a combjához közel. Merev ujjai még mindig a láthatatlan gyeplőt szorították. A tizedes akkurátus, de határozott, gyors mozdulatokkal leskiccelte a holttestet a fűzetbe. Nagy tehetséggel, ügyes kézzel rajzolt. Mikor végzett, odahajolt a holttesthez. Orra fintorra torzult, mert a halál félreismerhetetlen édeskés szaga már körülengte. A sápadt arc maga volt a rémület viaszszobra. Mintha Dávid Lajos egyszerűen halálra rémült volna. Szája hatalmasra nyitva, mintha utolsó leheletét egy eget s földet rengető üvöltő sikolyban adta volna ki. Gazdagságáról árulkodó, irigység tárgyát képező aranyfoga megcsillant a nap fényében, de jól látszottak az amúgy ápolatlan fogsorának hátsó fogain éktelenkedő kráterek is. A higiénia nem lehet pénzért megvenni. Szemöldöke felszaladt, mély ráncokkal barázdálva homlokát, melyet a gondok sosem szántottak. Szeme kidülledt. Fehér szemgolyóinak fekete tükrében a tizedes meglátta magát, ahogy a leereszkedő nap glóriát körít tollas kalapja köré. Vagy inkább lángba borítja a fejét. Már nem is látta saját alakját, csak egy fényes gyertyalángot. Nem tudta levenni róla szemét. Megbabonázta, megbénította a gondolatait. Úgy érezte a láng vonzza magához, és végül elnyeli.

- Jóska! - érezte, ahogy társa a vállára teszi kezét és erősen megmarkolja. - Minden rendben?

- Igen... - rázta ki fejéből a rémület utolsó foszlányait. - De nézd meg ezt a szemet. Nincs írisz, csak pupilla. Az egész egy nagy éjfelete pupilla. - felállt és zavartan körbenézett.

- Nos... rendben. Rögzítem a helyszínt is, aztán jöhet a kocsi meg a lovak.

Gondosan, méretarányosan lerajzolta az út vonulatát. Igazodási pontoknak megjelölt egy-két fát, és bokorcsoportot. Ha tovább indulnak, majd számolja a lépteit, és bejelöli, hogy nagyjából milyen távolságra lehet a holttest a falut jelző táblától. Már mindennel végzett, és épp indulni akart, mikor észrevett két egymással párhuzamos bemélyedést az úton. Keréknyomok. Az út porszáraz, és nem esett vagy két hónapja. Nincs az a súly, ami a kemény, száraz talajba ilyen barázdát vág. És nincs folytatása. Egy álló kocsi keréknyomai ezek. Ez nem lehet a halott Dávid kocsijának nyoma. A pusztá véletlen műve, hogy épp egy régen vájt keréknyom mellett fekszik a kocsijáról leesett holttest? Nem tulajdonított nagy jelentőséget a dolognak, de mivel jó iskolája volt, előírás szerint kilépte a vájatok közti távolságot és gondosan a fűzetbe rajzolta.

- Rendben, itt végeztünk Pistám. Nézzük meg azt a kocsit - mondta csendőtársának, aki épp cigarettára gyújtott. A dobozt odakínálta Dugának, de az megrázta a fejét.

Valami nyugtalanította ebben dologban. Idegenkezűség jelét egyelőre nem látta, de ennek eldöntése úgyszólván a doktor feladata. A helyszínen végezték a dolgukat. Még meg kell vizsgálni az elszabadult kocsit, beszélni kell az orvossal és ha olyan állapotban van, akkor a szegény özvegyel is. Ide kell küldetni a halottaskocsit, és persze nem árt kikérdezni Ezt a Pitics nevű rácot sem. Gondterhelten indult a falu felé, nyomában a társával. Pillantása ráesett a templomtoronyra, melyből fekete gyertyalángot formázott a mögötte ülő tűzvörös napkorong.

HARMADIK FEJEZET

Bátran elmondható, hogy Láposfalva az egyik legtakarosabb, legélhetőbb falu volt az ormánságnak nevezett dél baranyai vidéken. Volt saját iskolája, orvosa, ezermestere szatócsüzlete és persze kocsmája kiváló borokkal, melyek sosem láttak vizet. Egyszóval adott volt minden ahhoz, hogy az ember a teljes életét leélje anélkül, hogy faluszomszédainál lenne kénytelen látogatást tenni. Ennek köszönhetően a lakosság nagy része a földeken való munka okán kívül még sosem hagyta el a település határát. Ennélfogva a lakosság igen belterjes volt, szinte a teljes népességét összekötötték vérségi, vagy házasság során kötött rokon szálak. Sógorok, komák, apósok, vejek - mindenki ismert mindenkit, s akarva akaratlanul is naprakész volt földjei ügyes bajos dolgával. S az itt élő emberek áhították a másiktól való tudást. E zárt közösség termékeny táptalaján rügyező pletykabimbók hamar kifakadtak. Ha valakinek a lovát megtámadta a takonykór, nem kellett eleget tennie szomorú kötelességének, és hívni az állatorvost. Jött az magától. De a bábaasszonyért sem kellett küldeni, ha az úr akaratából a népesség egy fővel növekedett. Ha pedig az Úr és a váratlan örömök elé felkészületlenül néző anya akarata olykor nem találkozott, a megesett lánynak nem volt ideje zavarba jönni a patikus előtt. Az már eleve tudta, melyik üvegcsét keresse. Tudtak egymásról. Osztogtak egymás bánatán, és együtt örültek a sikernek, gyarapodásnak, gazdagodásnak.

Itt sem volt minden ház előtt kolbászból a kerítés, de amennyire különböző anyagi helyzetükből tellett, a falu lakosai ügyeltek arra, hogy portájuk rendezett legyen. Házaikat rendszeresen meszelték. Az út mentén s az árokparton a füvet gondosan lekaszálták a dolgozós férfiak. Az asszonyok pedig nagy gonddal válogattak a partvidék gazdag flórájának üde tavaszi terméséből. A tornácok könyöklőin, az ablakok párkányán és a kerítések menti ágyásokban színes virágok pompáztak. Az ablakkeretekről, a kerítéslécekről és a kertkapukról sosem pattogzott a festék. Ahogy a tavasz beköszöntével a természet újból életre kelt, úgy állt neki a falu lakossága szinte egy emberként a ház körüli munkáknak - falat meszelték, kerítést festettek, kövezetet javítottak. Húsvétra az egész település szinte megújult összes udvarával, pajtájával, házával együtt.

Ezek közül minden kétséget kizáróan Dávid Lajos és családjának kúriája volt a legkáprázatosabb. Minden szegletéről árukkodott a gazdagság. Széles kapuján akár két szekér is befért volna egymás mellett, melynek két szárnyát a legjobb fából faragták a székely mesterek. A kocsibejáró, a tornác, és az előtte kialakított udvar szépen egyenletesen le volt kövezve. Ezt a luxust csak a legmódosabb gazdák engedhették meg maguknak. A kapuval szemben, a kövezett udvar végén tágas kocsiszín állt. A hagyományos egyenes falú szekér melletti kocsiallás üres volt. Ez volt a helye a két ló vontatta csézának, melynek bakján Dávid Lajos valamikor az éjszaka folyamán látszólag halálra rémült, és amely még mindig a faluba vezető út szélén várja, lovastól hogy visszahozzák. A kocsiszín mellett állt az istálló. A csorda már hazaért a legeltetésről, a tehének a helyükön álltak, onnan megeresztve egy-egy jóllakott mély bőgést. A lovak jámbor hortyantással adtak hangot a maguk

elégedettségének. Az istállóban zajló helyzetjelentést egy hangos nyerítés zárta. Balra a tyúkudvar élénk kotkodácsolástól volt hangos. A kakas peckesen járt fel alá népes háremében, szárnyait csattogtatva, le-le hajolva egy kövérebb magért. A dühös pulyka megkergette a közelébe tévedő tyúkokat. A kakast látszólag nem izgatta ez a csipkelődő magatartás. Felülemelkedett szárnyastársa féltékenységi rohamán. Semmi sem zökkenthette ki az idilli állapotból, a békés kapirgálásból. A tyúkudvar mögött hatalmas csűr meredt ki a földből. Az alvó épületóriás álmatagon várta az aratást, hogy feneketlennek látszó bendőjét teletöltsék gabonával, és üres falai közt újra szünet nélkül duruzsoljanak a szorgos cséplőgépek. A kút kávjának árnyékában hatalmas loncsos puli pihent. Őriznie épp lett volna mit, nem volt azonban kitől. A faluban kevés volt az idegen, a helyiek pedig büszkébbek voltak, semhogy bármiben megrövidítenék egymást. A lompos állat felemelte nagy busa fejét mancsairól, és álmosan sandított a kapun belépő két csendőrre. Miután unottan konstataulta, hogy a két ember nem a rábízott birtok rendjét szándékozik háborítani, ásított egy nagyot, és visszahajtotta fejét az iménti pozícióba, biztosítva ezzel a két lábon érkező kollégákat, hogy ő felőle csak tegyék a dolgukat nyugodtan.

A csendőrök a kövezett verandán az ajtó felé indultak. Az ablakpárkányok és a könyöklő üdén pompázott a ládákba ültetett muskátlitól. Az egyik láda tövében kövér narancssárga cirnos lustálkodott. Egyik mancsa ernyedten lógott le a könyöklő külső oldalán, míg lompos farka a belső oldal falát sepergette lustán. Duga nem állhatta, hogy meg ne simogassa. Ha az állatnak kedvére való is volt volt e szeretgetés, mély doromboláson kívül egyéb jelét nem adta. Túl délután és túl meleg van ahhoz, hogy akár csak a fejét is megmozdítsa, és ő túl jóllakott a vasárnapi csirkepörkölt maradékával semhogy érdeklődést mutasson bárki emberfia felé akinek nincs más dolguk, mint hogy őt kényeztesse, cirógassa. Míg a tizedes eleget tett a macskatársadalom tőle, mint embertől elvárt kötelességének, a társa bezörgetett a csak nemrégiben frissen zöldre mázolt ajtón. Hallották, ahogy bentől a padlón elmozdul egy szék, majd csoszogó léptek kísértében kinyílt az ajtó, az ajtó résén pedig Hajdú doktor dugta ki szakállas fejét. Megkönnyebbült arccal biccentett a csendőrök fel, majd ujját felemelve jelezte, hogy egy pillanat türelemre lenne szüksége. Visszafordult a besötétített előszoba felé és nyugtató hangon szólt valakihez.

- Akkor én itt sajnos többet nem tehetek Ilonkám. Próbáljon megnyugodni és szedje kissé rendbe magát, addig én beszélek a csendőr urakkal.

Azzal kilépett a tornácra, és becsukta maga mögött az ajtón. Hatvanas évei felé járt. Szikár, hosszú nyúlt ember volt. Kora ellenére sűrű haja megőrizte koromfekete színét, mely igen jól párosult mindig barna arcbőréhez. Szakadtabb, nem orvosláshoz viselt, munkára való öltözetében cigánynak is nézhetne, aki nem ismerte. Füstös képét dús fekete szakáll borította helyenként már őszbe hajló csomókkal. Egyedül sűrű bajuszának színében látszott meg igazán az idő múlása. Ajkának hófehérre őszült bozontos keretét sárgára színezte az örökös pipafüst. Mélyen ülő szemei fölött vastag ereszként roskadozott dús fekete szemöldöke. Ezek az ember velejéig ható, szűrős, mély értelemről tanúskodó élénk barna szemek most gondterhelten meredtek a csendőrökre, miközben hosszú, erős kézfogással üdvözölte őket.

- Csakhogy megérkeztek a csendőr urak. Felettébb nagy lett a nyugtalanság reggel óta.

- Siettünk, ahogy tudunk doktor úr. Két napja portyázunk. Az utolsó állomáshelyünkönél ért bennünket a hír - az őrmester úr személyesen lovagolt utánunk. Le se jelentkeztünk, menten ide gyöttünk. - részletezte a tizedes önkéntelenül is némi szabadkozással hangjában.

- Akkor a legkevésbé hiányzott a kendteknek ez a kis kitérő. - biztosította megértéséről az idős doktor a kimerült csendőröket.

- No csak ne féltsen minket a doktor úr. Nem olyan fából faragtak ám bennünket, hogy panaszra adna okot a kötelesség. Itt vagyunk, és ami tőlünk telik megteesszük, hogy hitelt érdemlően tudjunk jelentést tenni az őrmester úrnak. De ahogyan én látom a dolgot, nem nyomozati tudásra van itt szükség, lévén nem találtunk a holttesten gyilkosságra utaló nyomot. A doktor úr vizsgálta meg elsőként. Miként vélekedik?

- Nos, a hivatalból történt vizsgálatom arra irányult, hogy a halál beálltát megállapítsam. Vajmi kevés ahhoz, hogy messzemenő következtetést vonjak le az okát illetően. - hátrította választ nem kevés tudományossággal Hajdú doktor.

- Mire következtet a doktor úr? - kérdezte az illendőnél talán kicsit türelmetlenebb hangon a tények hatékony feltárására képzett nyomozati szerv.

- De fiam - kezdte válaszát némi gúnnyal a doktor. - Az orvoslás exakt tudomány, mely nem alapozható holmi következtetésekre, ahogyan a gondjainkra bízott betegeken sem kísérletezhetünk. A konzekvenciák levonását inkább a nyomozó urakra hagynám. - A tizedes épp szóra nyitotta ajkát a csendőrség becsületét megvédendő, de Hajdú doktor folytatta. - De az eddigi, hangsúlyoznám nem mélyre ható vizsgálatom alapján azt állítanám, Dávid Lajossal a szíve végzett. E vélekedésemben megerősít, hogy Dávidnak az utóbbi években igen gyenge volt szíve. Rendszeresen látogattam e végett. Gyógyszereket is írtam neki. Azon felül nem volt már fiatal ember, és valljuk be a jó módját sem saját kétékezi munkája alapozta, ahogyan korábban. Ne értsenek félre az urak. Nem azt mondom, hogy lusta ember volt, de a rendszeres testmozgásnak híján volt, és ez megmutatkozott azon is, hogy bizony el is hízott szépen az utóbbi évek során.

A mondat végére végzett míves tajtékipájának látszólag futólag, de nagy rutinnal történő megtömésével. Duga is cigarettát kotort elő zsebéből. Előbb a doktornak adott tüzet, majd maga is rágyújtott. Hosszan fújta ki a füstöt, s közben az elhangzottakat emésztette.

- Szóval szívroham? - kérdezte elgondolkodva, inkább magának intézve a kérdést.

- Nem minden kétséget kizárólag, de vélehetőleg igen. A kérdésre pontos választ csak a holttest megvizsgálása után adhatok.

- És a boncolást követően. - egészítette ki a tizedes.

- Nem rendelhetek el boncolást alapos ok nélkül. - nézett a csendőr arcába Hajdú doktor. Felháborodottságáról csak a természetesnél is szúrósabb szeméi árulkodtak.

- Épp elég baj érte a családot anélkül is, hogy kegyeletet sértenék homli megalapozatlan óvatossággal.

- De hát nem látott a doktor úr valami furcsát holttesten? A szeme. Teljesen eltűnt belőle a...

- Az írisz? - segítette ki Hajdú doktor a csendőrt. - Nos ez gyakori jelenség szívmegeállás során. A pupilla jelentős mértékben kitágul. Az írisz nem tűnt el csak összeszűkült.

- Ez akkor is különös! Nem gondolja, hogy valami különös betegség, netán járvány, ami... - hebegte izgatottan Duga, de Hajdú doktor szigorúan beléfojtotta szót.

- Ne fesse falra az ördögöt fiatalember. Az orvostudomány jelenleg nem ismer olyan kórt, amely hasonló tüneteket produkálna, de megnyugtatom az urakat, alaposan megvizsgálom a holttestet. Feltételezem, a halottaskocsival már a rendelőmbe szállították. Részletes jelentést írok a vizsgálatom eredményéről, estére átvehetik.

Elfojtotta pipájának parazsát és a patinás szerszámot köpenyének mély zsebébe rejtette. A parttalan vitát a halál okát illetően ezzel befejezettnek tekintette. Bosszantotta hivatástudatának megkérdőjelezése, de nem hagyhatta figyelmen kívül a tizedes kérdései mögött álló laposságot, melyet a jó csendőr erényi közt sorolt. Engedékenyen hozzátette.

- Ne aggódjanak, az urak. Természetesen boncolásra is sor kerül, amennyiben indokolt, de nem feszíteném a húrt. Amint mondtam elég baj érte családot.

- Hogy érti a doktor úr? - kérdezte Duga.

- Szegény Dávidnéről van szó. - kezdte a doktor őszinte sajnálattal a hangjában. Nem elég hogy hirtelen megözvegyül, még a guta is megütötte.

- Hogyan? - kérdezték egyszerre a megrökönyödött csendőrök.

- Szélütést kapott. - közölte Hajdú a szomorú diagnózist. - Elpattant egy ér az agyában. Bal felére teljesen lebénult, s ez sajnos a beszédközpontját is érinti.

- Akkor nem tudjuk kihallgatni sem? - kérdezte a próbacsendőr. A nem pusztán nyomozatilag bár talán kissé tapintatlanul feltett kérdés őt magát is meglepte, és némiképp meg is bánta. Hajdú doktor azonban nem akadt fenn a kérdésen, legalábbis ennek nem adta nyomát.

- Azt jelen állapotában nem javasolnám az uraknak. Erős nyugtatót kapott. Mélyen alszik, mely jelen állapota mellett mondhatni létszükséglet. De mielőtt álmra lelt összefüggéstelen, artikulálatlan szófoszlányokat hallatott csak. Őszintén szólva nem hiszem, hogy valaha kihallgatható állapotba kerül. Ha megbocsátanak, engem még vár egy szomorú kötelesség. Ha kendtek is végeztek a magukéval, jöjjenek be hozzám a szakvéleményemért. - azzal megemelte kalapját, és elegáns léptekkel elindult a kapu irányába.

A két csendőr tűnődve nézett utána. A doktor jól monda, őket is várta még a kötelesség. Az ifjabb Dávid feleségének kihallgatásától nem sokat vártak a nyomozás

elősegítésében, de már csak emberségből, részvétnyilvánítás végett is beszélniük kell az asszonnyal. Továbbá ki kellett hallganiuk azt az embert, aki Dávid Lajosnét megtalálta és hazahozta, meg egy-két falubélit. Duga gondosan jegyzetelt, hogy részletes jelentést adhasson az őrmesternek, ha visszatérnek az őrsre, de erre valószínűleg csak másnap délutánra kerülhet sor. Hosszú út állt még előttük, és jóócskán beesteledett, mire végeztek mindennel és a doktor házából kiléptek. Az esti égbolton ragyogtak a csillagok és a fogyóhold nagy ezüstös barackmagja.

NEGYEDIK FEJEZET

Ifjabb Dávid Lajos vegyes érzelmekkel szívében elcsigázottan ült két ló vontatta egyenes oldalú kocsijának bakján. A bánat, a gyász a büszkeség és boldogság érzése hullámokban tört rá gyengéden símogatva vagy kegyetlenül korbácsolva nyugtalan lelkét miközben az álom és ébrenlét egyre szűkülő mezsgyéjén irányította a két lovat a kezében egyre elnehezülő kantárral. A hold ezüstszerű korongja kegyesen megvilágította előtte az utat, melyen a megrakott kocsival lassan haladt a kényelmes ágyon elnyúló kiadós alvás ígéretével kecsegtető otthona felé, mely már reménytelen távolságban várta, hogy a gazda hazatérjen. Holdtölte volt, pont mint egy hónappal ezelőtt. Ez csak tovább mélyítette a szívében érzett gyászt melyet az apja elvesztése okozott. Idősebb Dávid Lajost pont egy hónappal ezelőtt érte a váratlan és rejtélyes halál. Utóbbi években nagyra nőtt a távolság apa és fiú között, és kettejük kapcsolata egyre inkább csak a munkára szorítkozott. A földek megművelésében, a birtok gyarapításában, az állatállomány növelésében, a munkások felvételében betöltött, kettejük közt megosztott szerepvállalásra. Konok, úrhatnám ember volt az öreg Dávid, amíg élt. Kevés teret engedett fiának a családi gazdaság vezetésében, s abban is rendre érvényesítette saját akaratát. Pedig a fiú nagy tehetséget mutatott a gazdálkodásban és számos ötlettel állt elő a termelékenység növelése vagy egy-egy jónak ígérkező befektetés kapcsán. Konok apja ezeknek többségét zsigerből, mérlegelés nélkül elutasította, s ha érdeklődést is tanúsított fia egy-egy ötletével kapcsolatban, ezeket rendre saját újításaként vezette be, s őszintén el is hitte, hogy azok önnön csillogó elméjének briliáns szüleményei. Szépen gyarapodó vagyona fősvénnyé és mérhetetlenül anyagiassá változtatta. Csak annak volt haszna számára, ami vagy aki valamilyen módon elősegíti a haszonszerzést. A falusi mulatságokat egykor harsányan élvező, minden asszonyt megtáncoltató bohém öreg korára gyarló hívságnak vélte a mulatozást, időpocsékolásnak a vándorszínházak előadásait, melyeken régebben annyit nevetett hangosan öblös mély hangján. Az olvasást egyenesen eget rengető lustaságnak vélte. Számára a munka jelentette az egyetlen értelmes és hasznos elfoglaltságot, és a munka jelentette számára a kikapcsolódást. Ha öröm érte, munkával ünnepelt, s ha bánat mardosta lelkét, a munkában keresett vigasztalást. Ifjúkorában örömeinek minden forrása és lelkének egyetlen vigasza a felesége volt, akit szenvedélyesen szeretett. De az idő elmúlt, a szenvedély elhalványult, s az asszonyban is már csak a hasznát szerette, nem lelkének szépségét. Szerette, mikor főzött, mikor a teheneket fejte, mikor a házat s az udvart ékesítette színes virágokkal, mikor a téli estéken a kilyukadt ruháit stoppolta. Nem szerette mikor betegen az ágyat nyomta, mikor a szomszédasszonyokkal pletykált, mikor istentiszteletre ment vasárnaponként. Ilyenkor úgy érezte az asszony csak a terhére van, és azt a munkát, amit nem végez el, neki vagy a fiának kell, elvonva a figyelmet és energiát más témákra fontos teendőiről. A szerzés a gyarapodás és az ezzel járó még több munka és még nagyobb gazdagság a rögeszméjévé vált. Ez belevitte számos olyan simlis ügyletbe is, amelytől a többi gazdát óvta a lelkiismerete. Nem úgy az öreg Dávidot. Félretett törvényt, tisztességet, felebaráti szeretetet, ha ezek a gyarapodás, vagyonszerzés útjában álltak. Mégis nyugodtan aludt éjjelente.

Az apja fősvénysége, tisztességtelen ügyei és mérhetetlen anyagiassága mindig elszomorította vagy felháborította a fiát. Most is mély érzelmek tolultak lelkére, de ezek közül nem hiányzott a szeretet és a szép emlékek okozta öröm sem. Szeretettel emlékezett vissza arra a napra, amikor az apja először találta érdemesnek és elég nagy fiúnak arra, hogy kivigye magával dolgozni a földre. Apja a szokásosnál is korábban kelt, hogy időben elinduljanak és még a kaszások előtt érjenek ki a gabonaföldre. Emlékezett mennyire nehéz volt felkelnie ilyen korai órában, amihez anyja állhatatosságának köszönhetően nem volt hozzászokva. Apja úgy gondolta, hogy egy gazda fiának a földön van a helye, hogy minél korábban beletanuljon a gazdálkodás minden fortélyába, és minél hamarabb hasznos tagja, szorgos munkás keze legyen a családnak. Anyja addig hízelkedett addig unszolta az urát, amég sikerült elérnie, hogy egyetlen fia önfeledt gyerek maradjon, ameddig csak lehet. A gazda vagy mert megunta, hogy folyvást a nyakára járnak vagy mert még izzott szerelme lángja a felesége iránt belement a dologba. Ígéretet tett hogy a fiúnak 10 éves koráig semmi dolga nem lesz sem a földeken sem a ház körül. Noha nem is szívlelte, eltúrte, hogy fia még az igazak álmát alussza a kora reggeli órákban, mikor más hasonló korban lévő gyerekek már megfejték a teheneket, kitakarították az istállót és megetették az állatokat. Egyedül az iskolára kellett felkelnie, anyja gyengéd becézgető, simogató ébresztése mellett. Váratlanul érte hát, amikor apja erőteljesen megrázta, és az anyjától megszokott gyengédséget mellőzve ráförmedt, s felébresztette legszebb álmából. Zavartan és álmosan dörgölte karikás szemeit miközben a hajnal dermedt ujjai már kopogtattak az ablak párás üvegén tizedik születése napja hajnalán.

Anyja már fent volt üdén, mint a harmat. Tekintete meghatottságról és büszkeségről árulkodott, ahogy álmos fiát nézte, miközben szalonnát és vastag szelet kenyereket vágott a reggelihez a konyhában. Ő egyáltalán nem volt éhes. Alvó gyomra hangosakat korogva horkolt az asztal alatt. Túl korán volt még, hogy bármit megemésszen. Apja viszont jóízűen, gyorsan falatozott. Amikor befejezte felállt az asztaltól, vette a kalapját és nagyot húzott a pálinkás üvegből. Nyújtotta oda a fiának. Ő kérdően nézett az anyjára, aki helytelenítő pillantást lövelt az ura felé, de nem szólt.

- Aki elég érett ahhoz, hogy dolgozzon, elég érett ahhoz is hogy igyék - mondta ellentmondást nem tűrő hangon, amúgy öngazolásként, s az üveget határozottan a fiú felé biccentette.

Ő elvette az üveget, két kézzel fogva, és lassan a szájához emelte. A palack keskeny száján keresztül is megcsapta orrát a pálinka erős, fanyar ugyanakkor édeskés barack illata. Félt belekortyolni, de az apjának igaza van. Érett a munkához. Tízéves nagyfiú. Egy pillanatra felsandított az apjára, aki felvont szemöldökkel gyanakvóan méregette, majd erőt vett magán, és ráhúzott az palackra. Érezte ahogy az ital forrón lefolyik a torkán, égetve a nyelöcsövét, felbolygatva, melegen bizsergetve tiltakozó, még alvó gyomrát. A toroka összeszorult, a szeme könnybe lábadt, a hányinger és a köhögés egyszerre kerülgette. A tüdejét feszítette a bent ragadt levegő. Az apja erőteljesen hatba veregette, hogy az üveg majd kiesett a kezéből.

- Így is van fiam! - mosolygott büszkén az apja. - Mas mán készen állasz a munkáhon.

Azzal kiléptek a házból, a kocsira felpakolták a kaszákat, kulacsokat, az abroszba göngyölt kenyeret és szalonnát és felkapaszkodtak a bakra. Milyen büszkén feszített a bakon az apja mellett, miközben a két erős ló vastos patáit a földbe vájva egyenletesen húzta a szekeret.

Most egyedül ül a bakon. Nincs mellette az apja. Nem hajtja, tereli a lovakat öblös mély hangján. Nem rázza fel álmából hajnalok hajnalán. Nem meséli végig az utat gyerekkori csinytevéseiről. Az apja halott, az anyja magatehetetlenül fekszik az ágyban, ki tudja mikor követi férjét, és akkor ő már nem lesz senkinek a gyereke. Ez a tudat valahogy mélyen elszomorította. Felvette maga mellől a csikóbőrös kulacsot, kihúzta a dugóját, földre lötytyintett keveset az apja emlékére és nagyot, hosszan kortyolt a körtepálinkából.

Az ital ugyanúgy égette a torkát akárcsak gyerekkorában az első korty, de a hányinger és az émelygés helyett most nyugalmat, békét érzett, ahogy az alkohol átjárta testét. Jóleső zibbadtságot lopott a kedélyébe. Az apja halálán érzett bánat elillant, ahogy arra gondolt, most, hogy az öreg elment, az övé minden. A 90 hold föld, a nagy ház, a gazdasági épületek, a jószág, az erdőrészek és a részesedés a malomban. A malom társulásban való bérleménye volt az apja egyetlen olyan befektetése, ami nem a földről vagy a jószágról szólt. Jó befektetésnek bizonyult, mert amellett, hogy az őrlésért fizetett díjakat a bérlet arányában osztották a bérlők, a saját búzáját ki-ki ingyen örökléte. Akkor a mennyiségű gabonánál, amennyit Dávidék az utóbbi években a terjedelmes birtoknak és a jó terméshozamnak köszönhetően öröklétek, az őrlés díja többet kóstált volna, mint a rájuk eső bérleti díj. A sorukat viszont a bérlőknek is ki kellett várniuk az aratási időben. Ártott volna az üzletnek, ha a maguk búzáját előrébb veszik, mint a fizető kuncaftokét, és ezt a békát még ha urak is voltak a többi kevésbé módos gazda szemében, le kellett nyelniük. Dávid Lajos - már nem az ifjabb - is kénytelen kelleetlen kivárta, amíg az ő búzája következett. Erre már jóval nyolc óra után került sor az este folyamán, és éjfél elmúlt már, amikor elkezdtek felpakolni a zsákokat a kocsira a molnár segítségével, akitől nem sajnált némi extra juttatást az idő ráfordításért ilyen kései órákban. A kiváló pálinka - apja tavalyi főzéséből - melyből több üveg is a molnár tulajdonába vándorolt, kiváltotta a kellő segítőkészséget, a jó hangulatot, és az élénk beszélgetést, amit egy kibontott üveg társaságában folytattak az őrlés hosszú órái alatt. Az elfogyasztott mennyiség és a várakozás álmatagga tette Dávid Lajost, győzte nyitva tartani leragadó szeméit. Azzal próbálta serkentenit tompuló, fáradt agyát, hogy terveket szőtt a jövővel kapcsolatban. Mert a jövő évben más lesz minden. Jövőre már nem lesz ott az apja, hogy konokul gátat vessen fia gépesítéssel kapcsolatos szándékainak. A gépesítés nagy befektetéssel jár, azt tudta jól, de pár éven belül megtérül. Nem kell annyi napszámost fizetnie az aratáskor. Ráadásul, ha a maga földjeivel végzett, a gépeket jó pénzért bérbe adhatja. Az aratás ideje töredékére csökken. Több időt tölthet otthon a feleségével. A családjával. Család. Igen, már nem sokat kell várnia ahhoz, hogy családként nevezhesse az otthon levőket. Felesége gömbölyű hasában egyre növekszik születendő gyermeke. Alig egy hónap van vissza, hogy világra jöjjön. Ha Isten kegyelméből fiú lesz, Ő lehet a legmódosabb, legtekintélyesebb gazda a

vidéken, ha pedig lány, akkor áldhatja a szerencsáját az a legény, aki a kezét elnyeri, és Ő mint apja bizony nem fog fukarkodni a hozomány terén. Így vagy úgy, de jó sora lesz a gyermeknek, és ő majd több időt fog vele tölteni, mint az apja övele. Törődni fog vele, érdeklődni fog a dolgai iránt.

Ezek a dolgok melengették a lelkét, mikor a két ló hirtelen megtorpant. Felemelték addig egyhangúan lehorgasztott nagy csontos fejüket, körbe kémleltek és ijedt nyerítésbe kezdtek.

- Ej Csóka! Ej Kopács! Há mi let benötöket! Megtorpanni ilyen közel a faluhoz? Ne farkast szimatoltok? Gyite, gyite! - nógatta értetlenül és némi haraggal a két lovat.

Szaporán csapkodta a hátukat a kantárszárral, mire a két állat végre nekiveselkedett. A hold fényében kirajzolódtak megfeszülő, pompás izmaik, ahogy minden erejüket beleadták a húzásba. Erősen prüszköltek, és csatakosra izzadták magukat, de a kocsis egy tapodtat sem halad előre. Dávid egyre mérgesebben ütlegelte őket a szárral, és az ostor is előkerült a pad alól. Végül elfáradt a fegyelmezésben és lekászálódott a bakról. Megnézte az első kerekeket, de nem volt semmi bajuk. Hátrament, hogy megnézze a hátsókat is, hátha megbicsaklott vagy eltört valamelyik. Megkönnyebbülten nyugtázta, hogy mindkét hátsó kerék ép. Ellenben alaposan besüppedt a földbe, amit igencsak nem értett, lévén az út porszáraz, s nem is esett legalább két hónapja. Lehajolt, hogy megnézze, hátha valami szűk kátyúba hajtott bele. Már csak az hiányzik, hogy itt ragadjon a temérdek zsák frissen őrölt liszttel az úton, az éjjel közepén ilyen közel a faluhoz.

- Hogy a nyavalya égesse ki a szíve koporcát - káromkodott dühében.

Ez volt az utolsó emléke mikor a szemét kinyitotta. Vagy eddig is nyitva volt? Nem tudta. Ahogy azt sem, hogy hol van, és hogy került oda? Szakadt inge és nadrágja lucskos volt az izzadságtól. Dús haja csatakosan toluult keskeny homlokára. A szíve vadul kalapált, majd kiugrott a mellkasából. Karja több helyen horzsolásoktól vérzett. Minden izma égett a fájdalomtól. Úgy érezte, mintha órák óta rohanna. Próbált erőt venni magán és visszafogni hangos lihegését. Mikor némiképp visszanyerte erejét, körülnézett. A telihold fák sűrű lombján világított be. Egy erdőben volt. Hallgatózott, de saját még mindig kissé szapora légzésén kívül semmi egyebet nem hallott. Az erdőben halotti csend uralkodott. A szeme hozzászokott a sötétséghez, de nem nyújtott nagy segítséget. Fogalma sem volt arról, hogy merre induljon. Hirtelen ág reccsenése és avar morajlása törte meg a csendet. - Ki van ott? - kiáltotta rémülten a fáknak. Senkit és semmit nem látott. Ugyanakkor úgy érezte, hogy valaki figyeli. Határozottan érezte a jelenlétét valaminek. Valami gonosznak. Hirtelen olyan átható, sötét és mély félelem fogta el hogy teljesen lebénult. Nem tudott gondolkodni, megmozdulni. Levegőt venni sem tudott. Mindenét betöltötte az elemésztő félelem. Minden akaratát összeszedte, hogy ura legyen a testének és elméjének. Minden erejét beleadta egy halálos, rémült sikolyba. Ha hallotta volna valaki, bizonyára ő maga is lebénul. Lebénítja az az elkeseredettség, tehetetlenség és rémület, amit Dávid Lajos szabadjára engedett utolsó erején vett sikolyával, mellyel egyben magát is megszabadította a félelem béklyóitól. Újra érezte a végtagjait, újra tudott gondolkodni, de csak egy gondolat született szellemének ébredésével: futás. Rohanni kezdett abba az irányba, amerre éppen nézett. Nem érdekelt merre. Egész testét elöntötte az

adrenalin. Arcát és karjait szúrta, tépte és karcolta a sűrű bozót, amin átrohant. Nem érezte. Rekeszizma görcsös rándulásokkal, éles dőfésekkel követelt oxigéndús vért. Nem érezte. Combizmait égőn feszítette a tejsav. Nem érezte. Egyetlen dolgot érzett csak; rohannia kell, amilyen messze csak tud. És rohant. Életet szabadságot, mindent jelentett neki a rohanás, és minden egyes átbukdácsolt rohanó lépéssel nőtt a nyugalma. Az idő múlását és a megtett távolságot nem érzékelte, csak azt, hogy fokozatosan múlik a lelkében eluralkodott félelem. Csak az isten a tudója hány kilométert rohant megállás nélkül, mire megjött a bátorsága ahhoz, hogy megálljon. Ahogy megáll, testének minden egyes porcikájában egyszerre jelentkezett az eddig kizárt fájdalom és megerőltetés. Tüdeje égett a légszomjtól, lába remegett az izomláztól. Az oldala erősen szúrt, fülében ütemesen zsongott nyaki ütőerének heves lüktetése, ahogy elkeseredetten szállítja a vért éhező sejtei felé. A tompa morajláson kívül most hallott más hangokat is - az ébredő erdő hangjait. Ha eddig nem is érzékelte, most látta az idő múlását. A nap már szétkergette a szürkület megtört hadának utolsó zászlóalját is. Élénk fényével bíborszínű fellegeket festett a kéklő égre. Az erdőben lármáztak, csiviteltek az új napot köszöntő madarak, és kakasok harsány kukorékolását hozta egy kósza hajnali fuvallat. Ettől megkönnyebbült. Tudta, közel már a falu és az otthon biztonsága. Elindult az egyre erősödő hangok irányába. Ahogy bizonytalanul lépdelt előre, egyre ritkult az erdő. És már látta a fehér házakat, és a közülük lustán kimagasló templomtornyot. Hazajutott végre. Mélyet szívott a hajnali levegőből. Milyen friss, üde és jószagú. Milyen békés, milyen idilli most minden - gondolta egy vékony fa törzsének támaszkodva, mielőtt szívéhez kapva összeesett a harmatos erdei gyepen. Valahol mély hangon fuvolázott egy kakukk, és utoljára még hallani vélte a gémeskútba eresztett vödör loccsanását, azután örökre elnémult minden. A világ sötétségbe borult, akárcsak a hajnali égbolt felé meredő élettelen fekete szempár.